

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

jelige: „Bibendum”

2012

**HELYTÁLLÁS ÉS FELELŐSSÉG A FIZETÉSKÉPTELEN
GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK TARTOZÁSAIÉRT A MAGYAR
TÁRSASÁGI JOGBAN**

(Tudományos Diákköri dolgozat)

2012

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés.....	3
2. A csődjog fejlődéstörténetének szereplőközpontú vizsgálata.....	5
2.1. A csődjog szereplői.....	5
2.2. A csődjog adósközpontú korszaka.....	6
2.3. A csődjog hitelező-orientált korszaka.....	7
2.4. A csődjog államközpontú korszaka.....	8
3. A fizetéseképtelen helyzet vizsgálata, megállapításának feltételei.....	10
4. A fizetéseképtelenségi eljárások tartama alatt fennálló felelősségről.....	13
4.1. A vezető tisztségviselők felelőssége.....	13
4.1.1. A gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége.....	16
4.1.2. A hitelezői érdekek figyelembevételének követelménye.....	17
4.2. A tagok felelőssége.....	18
4.3. A felszámoló felelőssége.....	19
5. A felszámolási eljárás eredményeként jogutód nélkül megszűnt gazdasági társaság tartozásaiért való helytállás.....	23
5.1. A felelősség érvényesítése a tagok által.....	24
5.2. A tagok helytállási kötelezettsége.....	25
5.2.1. A tag mint természetes személy.....	25
5.2.2. A korlátlanul felelős tagok helytállási kötelezettsége.....	26
5.2.3. A korlátozott felelősségű tagok helytállási kötelezettsége.....	27
6. Speciális felelősségi szabályok.....	30
6.1. A többségi befolyással rendelkező tag felelőssége az ismeretlen székhelyű társaság megszüntetése esetén.....	30
6.2. A minősített befolyással rendelkező tag felelőssége.....	30
6.3. A vagyoni hányad rosszhiszemű átruházása.....	31
6.4. A gazdasági társaság tag kiválása esetén fennálló felelősség.....	32
6.5. Felelősség a ki nem elégített hitelezői igényekért.....	32
7. A hitelezők igényérvényesítési lehetőségei.....	34
7.1. A megállapítási per lehetősége.....	35
7.2. A marasztalási per lehetősége.....	37
7.2.1. Marasztalási per a felszámolás alatt.....	37
7.2.2. Marasztalási per a felszámolási eljárás lezárását követően.....	38

8. Összegzés.....	40
9. Felhasznált irodalom.....	45

1. Bevezetés

A magyar jogban a jelenleg hatályban lévő 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) alapvetően két fizetéseképtelenségi eljárást szabályoz: a csődeljárást és a felszámolási eljárást. A fizetéseképtelenségi procedúrák elsődleges célja, hogy a tartozásaiért helytállni nem képes adós gazdasági társaság megszüntetésére úgy kerüljön sor, hogy hitelezőik követeléseit a legteljesebb mértékben kielégítésre kerüljenek. Ezeket az eljárásokat az adós választása szerint megelőzheti egy reorganizációs célú kísérlet, amely az adós végleges megszüntetése előtt lehetőséget nyújt a gazdasági társaság fizetőképességének helyreállítására a csődeljárás keretein belül, melyet eredménytelen lezárulta esetén automatikusan felszámolási eljárás követ a gazdasági társaság megszüntetésének céljával.

A dolgozat témája aktuális, hiszen az elmúlt tíz évben negyvenhét alkalommal került sor a jelenleg hatályban lévő Cstv. módosítására és harmincnégy alkalommal a 2006-ban hatályba lépett 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) módosítására. Az utóbbi évek gazdasági recessziójának nagy ellentmondása, hogy miközben évente egyre több cég tűnik el a piacról, a működő vállalkozások száma rekordszintre emelkedett. Ennek oka, hogy a hatályos jogszabályok alapján jelenleg olcsón és viszonylag gyorsan lehet céget alapítani. A kezdeti szabályokhoz képest a Cstv. és a Gt. szabályai jelentős liberalizáláson esett át az elmúlt években. A közelmúltban végrehajtott sorozatos törvénymódosítások éppen ennek a folyamatnak kívántak és kívánnak ma is gátat szabni. A Cstv.-ben szigorodtak a tartozásokért fennálló felelősség, a helytállás szabályai, melynek jelentős makrogazdasági okai vannak. A makrogazdasági szempontok azt diktálják, hogy minél több gazdasági társaságot alapítsanak, hiszen a cél a versenyhelyzet fenntartása a gazdasági válság eredményezte körülmények ellenére is (ez vita tárgyát képezi). Amikor viszonylag rövid idő alatt sok gazdasági társaság került megszüntetésre, éppen fizetéseképtelenné válása okán, a jogalkotó észlelte és reagált is ezen – a mindennapi élet gazdasági kontextusában elvitathatatlanul jelentős – folyamatra.

A dolgozat célja, hogy bemutassa és vizsgálja az elmúlt tíz év csődjogában bekövetkezett jogszabályváltozások tendenciájának tanulmányozása alapján, hogy milyen jogalkotói szemléletváltás következett be az egyes történelmi korszakokban, mikor, mely szereplők (adós, hitelező, állam) érdekei kerültek a szabályozás középpontjába, milyen jogi megoldások állnak rendelkezésre a fizetéseképtelenné vált gazdasági társaság helyzetének rendezésére. Főként arra fókuszálunk, hogy milyen felelősségi szabályok érvényesülnek a hitelezői

követelések kielégítésére és melyek a hitelezők számára biztosított törvényes igényérvényesítési lehetőségek a fizetéseképtelenségi eljárások lefolytatását követően, amennyiben a hitelezői igényérvényesítés eredményessége bizonytalannak mutatkozik.

A dolgozat a hatályos magyar jogszabályok ismertetése mellett alapvetően a téma elemző jellegű és problémaorientált vizsgálatára törekszik, a gazdasági élet viszonyait nyomon követő környezetbe ágyazva. Jelen dolgozat érzékeltetni kívánja, hogy a fizetéseképtelenség kérdésköre meglehetősen összetett, melynek háttérében több tényező kölcsönhatása áll, így komplex megoldást igényel. Veress József közgazdász professzor egy 2001-ben írt tanulmányában¹ a csődszabályozás gazdaságpolitika által elvárt közvetlenül érvényesülő funkcióit az 1990-es években a következőképpen látta:

1. a tevékenység beszüntetésének biztosítása
2. a rendelkezésre álló eszközöket, erőforrásokat a hatékonyabb felhasználás irányába kell terelni
3. a hitelezők védelme

Az előbb felvázolt sorrend azonban 2001-re már megváltozott, hiszen első helyre került a reorganizáció, a második helyre a hitelezővédelem, a felszámolás pedig a harmadik helyre került. Kérdés azonban, hogy a jelenleg hatályos magyar csődjogban a jogalkotó milyen sorrendet határozott meg? A probléma teljeskörű feltárása érdekében a tanulmány vizsgálja, hogy a gazdasági mindennapokat átszövő fizetéseképtelenségre vonatkozó szabályozásnak melyek az esetleges hiányosságai (amennyiben vannak), ellentmondásai, a jövőbeni jogalkotásra vonatkozó lehetséges javaslatok közlésének igényével.

¹ VERESS József: *Közgazdasági megfontolások a csőd és a felszámolás törvényi szabályozásának modernizációjához*, BME GTK., Budapest, 2001., 17-25

2. A csődjog fejlődéstörténetének szereplőközpontú vizsgálata

A magyar jogban fizetéseképtelenségi eljárások gyűjtőnéven ismert csődeljárás és felszámolási eljárás történeti fejlődését abból a szempontból vizsgáljuk meg, hogy az adott történelmi korszakban a jogalkotó a felsorolt eljárások mely alanyára koncentrált a csődjogi szabályok megalkotása során. Jelen dolgozatnak nem célja a csődjog fejlődéstörténetének részletes bemutatása. A dolgozat e fejezete arra fókuszál, hogy bemutassa, feltárja a csődjogi szabályozás mögött meghúzódó különböző – szükségképpen egymással ütköző – érdekeket, és rá kíván mutatni, hogy az egyes történelmi korszakokban az eltérő érdekeknek milyen jelentőséget tulajdonítottak, a jogalkotás milyen szemléletváltáson ment keresztül, és milyen jogalkotói szempontok játszottak szerepet a kodifikáció során. Az áttekintés később, a hatályos szabályozás és a gazdasági környezet összevetése során nyer értelmet.

A következőkben a csődjog szabályozási tendenciáinak rövid bemutatására kerül sor, mégpedig abból a szempontból, hogy a jogalkotás a csődjogi jogviszonynak mely szereplőjére koncentrált.

2.1. A csődjog szereplői

A csődjog alapvetően három szereplőt foglal magában. E kétpólusú jogviszony szereplői az **adós** (a fizetéseképtelen gazdasági társaság) és a **hitelező** (az adóssal szemben fennálló követelések jogosultja). A fizetéseképtelenség helyzetbe került gazdasági társaság objektív okokból – fedezet hiányában – nem képes teljesíteni a hitelezőivel szemben fennálló tartozásait. A csődjog harmadik szereplője az **állam**, amely a fizetéseképtelenségi eljárások jogi szabályozásának megjelenése óta megkerülhetetlen kontrollja az adós – hitelező között fennálló jogviszonyoknak. Az állam kötelessége, hogy garantálja az Alaptörvényben kifejezetten biztosított vagy az abból levezethető alapértékek érvényesülését, így a vállalkozás szabadságát, az egységes piaci verseny fenntartását és a gazdasági társaságokkal jogviszonyban álló hitelezők védelmét is;² nem csupán a jogalkotás szintjén megrekedve, hanem az állami intézményrendszert is működésbe léptetve.

² FÉZER-KÁROLYI-PETKÓ-TÖRŐ: *A kereskedelmi jog alanyai*, Kapitális Kft., Debrecen, 2012., 285

2.2. A csődjog adósközpontú korszaka

A csődjog fejlődéstörténetének kiindulópontját az antik világ legkiforrottabb jogrendszere, a római jog szabályanyaga képezi. Az ókori Rómában még nem beszélhetünk a mai értelemben vett gazdasági társaságokról, azonban a nyereség-és haszonszerzési célú üzletszerű gazdasági tevékenységet mind a magánszemélyek, mind a társulások folytattak.³ A korabeli szabályozás alapja a fizikai erőszak megengedhetősége, a pönális szankciók érvényesítésének igénye volt. A szabályozás érzéketlen volt arra, hogy a hitelezői követelések kielégítésre kerülnek-e vagy sem; tehát az adós megbüntetését célozta. Az adós megsértette a fennálló gazdasági, erkölcsi rendet és a társadalom írott szabályait, de büntetését nem a jog szabta ki, hanem a hitelező, aki jellemzően morális elégtételt követelt.

A praetorok jogfejlesztő tevékenysége csak az alkalmazható szankciók minőségbeli változását hozta, szemléletbeli változást nem.⁴ Ekkor az állam szerepe csak az elismerésre korlátozódott, állami kikényszeríthetőségről még nem beszélhetünk. Az állami szerepvállalás a császári perrend idején kezdődik, az állami fogság intézményének megjelenésével.

A praetori perrend idején figyelhetőek meg a pönális szemlélettől való elrugaszkodás első jelei. Kezdetben a fizikai erőszakot kizárólag a jelentős mértékű vagyoni követelések esetén lehetett alkalmazni, majd a fejlődés egy újabb lépcsőjén valamennyi követelés kikényszerítésében szerepet vállalt az állam. Később felismerték, hogy a kisebb mértékű követelésekkel nem áll arányban a fizikai erőszak alkalmazása. Ennek eredményeként kialakult a mai felszámolási eljárás ókori megfelelője, a *vagyonárverezés*. Az árverezés az adós teljes vagyonára kiterjedt, annak megszerzője az adós jogutódjává vált, s köteles volt a hitelezőt kielégíteni fennálló követelése erejéig.

A mai felszámoló elődje a *curator bonorum* volt, aki a magas rangú adósok vagyontárgyait részenként értékesítette; a befolyt összeg került felosztásra a hitelezők között.

³ FÉZER-KÁROLYI-PETKÓ-TÖRŐ: i.m. 285

⁴ Az i.e. IV. században a *lex Poetilia Papiria* bár tiltotta az adós megölését és rabszolgának való eladását, de megengedte az adós fogva tartását és munkára kényszerítését is.

Justinianus idején szemléletváltás következett be; igényként merült fel a hitelezők körének meghatározása. Megjelentek az árverés, értékesítés részletszabályai, az igényérvényesítésre nyitva álló határidők és a követelések rangsorolása.⁵

2.3. A csődjog hitelező-orientált korszaka

A középkor nem hozott a csődjog szempontjából jelentős változást. A csődjog korabeli szabályanyaga továbbra is a fedezetelvonó magatartást tanúsító adós szankcionálását helyezte előtérbe. A szemléletváltás, a hitelező-orientált szabályozás két területen, egymástól eltérő időben jelent meg. A szabályozás egyik ága az észak-itáliai városállamok jogában, a másik ága pedig a harminc éves háború idején megjelenő német csődjog.

A két szemlélet különbözik, hiszen a német jog a fennálló jogrend megsértéseként értékelte az adós fizetőképességének hiányát. A helyzet rendezésére megjelentek a csődgondnokok – akik az adós vagyonának kezelését látták el –, valamint a bíróságok előtt zajló fizetéseképtelenségi eljárások. Megjelent a hitelezők kötelességeként, hogy követeléseiket regisztráltatniuk kellett; regisztráció hiányában nem érvényesíthettek igényt a bíróság előtt. A bíróság előtti eljárás előnye, hogy a regisztrált hitelezői követelések számbavétele után biztosított arányos kielégítési lehetőséget, hátránya azonban, hogy költség-és időigényes. A német csődjog kettősségét adta, hogy egymás mellett élt a „közönséges csődjog” és a kereskedőkre vonatkozó ún. „különleges csődjog”. A fizetéseképtelenségi eljárások megindítására kizárólag akkor volt lehetőség, ha az adós vagyona a tartozásait nem fedezte. A kereskedők esetében azonban a különleges csődjogi szabályok értelmében akkor is lehetőség volt megindítani az eljárást, ha bár az esedékesség időpontjában nem, de valójában rendelkezésre állt a szükséges mértékű fedezet. Hasonló megoldás terjedt el a Németalföldön, Svédországban, Norvégiában és Dániában is.⁶

Az észak-itáliai városállamokban, ahol a kereskedelem virágzott, a jog a kereskedőkre fókuszált. A korabeli jog a hitelezőket tekintette a jogviszonyok urának, akik nagyfokú szabadságot élveztek az adós vagyonának egymás közötti felosztásában.⁷ Az ún. *banco rotto*

⁵ Az ún. rendes hitelezőket megelőzően kilenc kiváltságos hitelezői csoport élvezett kielégítési elsőbbséget.

⁶ MISKOLCZI Bodnár Péter: *A csődjog fejlődésének csomópontjai*. in: Miskolczi Bodnár Péter: *A civilizáltika fejlődéstörténete*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2006., 181

⁷ MISKOLCZI: i.m. 183

normák valamelyik hitelezőt tették meg az adós egyetemes jogutódjává, aki vállalta a többi hitelező követelésének kielégítését. Az itáliai jogban alkalmazott eljárás előnye, hogy sokkal gyorsabb és költséghatékonyabb volt, mint a német szabályozás, azonban végkimenetele bizonytalanabb volt, hiszen az eltérő hitelezői érdekek – a hitelezői konszenzus hiányában – sikertelen eljárások sorozatát eredményezték. Az egyetemes jogtörténet során kibontakozó kodifikációs törekvések eredményei⁸ sokáig a hitelezőt állították a szabályozás középpontjába. Az állam ekkorra még csak a fizetéseképtelenségi eljárások jogszabályi hátterét biztosította.

2.4. A csődjog államközpontú korszaka

A XX. században, a '70-es években világméretű gazdasági válság bontakozott ki, amely szükségképpen hatással volt a csődjogra is. Az olajárrobbanások, a nagymértékű munkanélküliség, a kapukat sorra bezáró vállalatok láttán a tőkés világ kormányainak többsége kemény kézzel avatkozott be a gazdasági élet viszonyaiba, melyet addig az adós-hitelező magánviszonyán alapuló csődjogi szemlélet jellemzett. Ilyen körülmények között a liberál-kapitalista ideológián alapuló csődjog már nem volt megfelelő, hiszen az állam számára nem volt közömbös, mely vállalat jelent csődöt, így – mint harmadik fél – bekapcsolódott az adós-hitelező között fennálló jogviszonyokba. Szélsőséges nézetnek tűnhet, de a szocialista állam is a reorganizáció mellett tette le a voksát a „köz érdekében”, amely egy államigazgatási jogkörben levezényelt garanciákat nélkülöző eljárás része volt. A szocialista ideológia talaján állva fel kellett ismerniük, hogy a gazdasági válságfolyamatok megérintik a kommunista népgazdaságot is. Tehát az állam semmiképpen nem közömbös szereplő, de nem áll kifejezetten az adós-hitelező típusú jogviszonyok egyik pólusának oldalára sem. Az állam egyidejűleg kívánja biztosítani a hitelezői igények kielégítését és a fizetéseképtelen helyzetbe jutott gazdasági társaság reorganizációját. Ennek indoka, hogy a megmentett cégek nem eredményezik munkahelyek megszüntetését és a gazdasági verseny beszűkülését, amely további piaci válságfolyamatok bekövetkezésével fenyeget. A reorganizáció érdekében több jogintézményt alakítottak ki: a csődön kívüli⁹ és a csődön belüli egyezség.¹⁰

⁸ Például az 1808-as *Code Commerce*, 1967-es és 1984-es francia Csődtörvények.

⁹ Az adós ellen még nincs folyamatban fizetéseképtelenségi eljárás, így még lehetősége van egyezséget kötni a hitelezőkkel, így magára nézve kedvezőbb megállapodás születhet, mint egy bírósági eljárás megindulását követően.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a XX. század második felében a jogalkotás a közérdeket szolgáló reorganizáció mellett foglalt állást. A fő cél a fizetéseképtelen helyzetbe került adós megmentése, amely adott esetben hitelezői érdekeket is szolgálhat. Sokszor azonban az állam utóbbi törekvése ellentétben áll a hitelezők érdekével. Az állam nem érdektelen (különösen, amikor az állam a jogviszonyban félként szerepel); ilyenkor a közérdek részben elszakad a hitelezői érdektől és az adós érdeke mellé áll.¹¹

¹⁰ A csődön belüli egyezsége a fizetéseképtelenségi eljárás megindulását követően bármikor sor kerülhet, ha az adósnak sikerül megegyeznie a hitelezőkkel, így elkerülhető az adós megszüntetése.

¹¹ MISKOLCZI: i.m. 189

3. A fizetéseképtelen helyzet vizsgálata, megállapításának feltételei

A fizetéseképtelenség olyan helyzet, melyben az adós objektív okokból nem képes megfizetni hitelezőjének a lejárt tartozását. A bíróság az eljárás során nem azt vizsgálja, hogy az adós közgazdasági szempontból likvidnek számít-e, hanem azt, hogy a hitelező által megjelölt követelés jogalapjában helytálló-e, a hitelező az eljárás előtti szakaszban a jogszabály által megkívánt feltételek szerint járt-e el és amennyiben fennálló tartozásról van szó azt az adós, miért nem fizette meg. Fizetéseképtelenség megállapítható akár 1,- Ft-os tartozás miatt is, ha az adós nem tudja igazolni, hogy a tartozást megfizette, vagy azt, hogy a hitelező követelését határidőben vitatta.¹² Azonban a 2012. március 1-jén hatályba lépő Gt. módosítással szelektálni kívánt a jogalkotó, mert csak a 200.000,- Ft-ot meghaladó tartozás esetében állapítja meg a fizetéseképtelenséget.

A Cstv. tételesen felsorolja a fizetéseképtelenség alapjául szolgáló okokat. A Cstv. 27. § (1) bekezdése alapján a bíróság akkor állapítja meg az adós fizetéseképtelenségét az eljárás megindításától számított 60 napon belül, ha a Cstv.-ben felsorolt okok közül legalább egy teljesül.

A bíróság akkor állapítja meg az adós gazdasági társaság fizetéseképtelenségét, ha:

- a) az adós szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő 20 napon belül sem egyenlítette ki vagy nem vitatta, és az ezt követő hitelezői írásbeli fizetési felszólításra sem teljesítette, vagy
- b) az adós a jogerős bírósági határozatban, fizetési meghagyásban megállapított teljesítési határidőn belül tartozását nem egyenlítette ki, vagy
- c) az adóssal szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt, vagy
- d) az adós a fizetési kötelezettségét csődeljárásban vagy felszámolási eljárásban kötött egyezség ellenére nem teljesítette, vagy
- e) a korábbi csődeljárást megszüntette vagy

¹²DÉNES Rajmond: *Eredményesen a felszámolási eljárásban*,
(forrás: <http://www.jogiforum.hu/hirek/23854>, letöltve: 2012. 10. 25.)

f) az adós, illetve a végelszámoló által indított eljárásban az adós tartozásai meghaladják a vagyonát, illetőleg az adós a tartozását (tartozásait) az esedékességkor nem tudta vagy előreláthatóan nem tudja kielégíteni, és a végelszámoló által indított eljárásban az adós gazdálkodó szervezet tagjai (tulajdonosai) felhívás ellenére sem nyilatkoznak arról, hogy kötelezettséget vállalnak a tartozások esedékességkor történő kifizetéséhez szükséges források biztosítására.

A bírósághoz benyújtott kérelemben a hitelező azt indítványozza, hogy a bíróság állapítsa meg az adós fizetéseképtelenségét és rendelje el a felszámolását. Az eljárás ebben a formájában egy, a hitelezők kezében lévő, bíróság előtti igényérvényesítési eszköz, melyet akár a peres eljárás vagy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem helyett kezdeményezhetnek. A hitelező az adós székhelye szerint illetékes törvényszéktől kérheti annak megállapítását, hogy az adós – a fennálló tartozásának meg nem fizetése miatt – fizetéseképtelen, melynek következményeként az adóst vonja ki a gazdasági élet szereplői közül azáltal, hogy felszámolási eljárás keretében megszünteti. A bíróság az adós felszámolását végzéssel elrendeli, ha az adós fizetéseképtelenségét állapítja meg. A felszámolást elrendelő végzés ellen felülvizsgálatnak nincs helye. A felszámolás kezdő időpontja a felszámolást elrendelő jogerős végzés közzétételének napja.

A Cstv. 21/B. § alapján a fizetéseképtelenség megállapítására nem csak kérelemre, hanem hivatalból is sor kerülhet, ugyanis ha egyezség nem jött létre, vagy a jogszabályokban foglaltak nem teljesülnek, a bíróság a csődeljárást megszünteti és ezt követően a felszámolási eljárásban az adós fizetéseképtelenségét már hivatalból állapítja meg.

Ha a felsorolt okok egyikét sem találja megalapozottnak a bíróság, akkor az adós nem minősül fizetéseképtelennek; a bíróság az eljárást soron kívül megszünteti.

A Kúria Polgári Kollégiumának Gazdasági Szakágának határozata szerint a fizetéseképtelenség vagylagosan felsorolt feltételei pénzforgalmi szemléletű szabályozást tükröznek. Nincs lehetőség például a fizetéseképtelenség tényének vizsgálatánál, hogy az adós vagyona esetleg meghaladja a vele szemben támasztott követelést, vagy követeléseket. További jogalkalmazási bizonytalanságot jelent és eltérő jogértelmezést jelent, hogy a felszámolási eljárás kezdeményezésére jogosult hitelező az is, akinek az adóssal szembeni, jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton (végrehajtható okiraton) alapuló követelése van.

Az adós törvényi meghatározása során azonban önállóan nem szerepel nevesítve az az eset, ha az adós az említett határozatban vagy okiratban szereplő fizetési kötelezettségének nem tesz eleget.¹³

¹³ 2/1999 PJE határozat

4. A fizetéseképtelenségi eljárások tartama alatt fennálló felelősségről

Eörsi Gyula szavaival élve a felelősséget – társadalmi értelemben – valamely felróhatóan elkövetett társadalomra veszélyes magatartás váltja ki. A társadalomra veszélyes magatartások jogellenesek, melyeket az állam kikényszeríthető szankciókkal sújt. A polgári jogi felelősség azonban nem a megtorló jellegű szankciókra helyezi a hangsúlyt, hanem a reparációra és a vagyoni jellegű szankciók alkalmazására. A társasági jogban létező, a gazdasági társaságok fizetéseképtelensége esetén fennálló felelősség a polgári jogi felelősségi szabályokhoz képest speciális; a tartozásokért való helytállás több személyi kört terhel: a vezető tisztségviselőket, a gazdasági társaság tagjait, valamint a felszámolót; a továbbiakban e személyi köröket terhelő felelősség kerül bemutatásra.

4.1. A vezető tisztségviselők felelőssége

A gazdasági társaságok belső viszonyai, a gazdálkodás, a működés megszervezése rendkívül szövevényes, bonyolult folyamat. A társaságok mindennapi életét a vezető tisztségviselők alakítják, így szerepük rendkívül fontos. Tevékenységüktől nemcsak a társaság és ez által a tagok gazdagodása függ, hanem a velük üzleti kapcsolatba kerülő harmadik személyek, hitelezők helyzetét is jelentősen befolyásolják, valamint a tisztességes üzleti eljárás meghonosodását is megteremthetik. Az üzlet, az üzleti tevékenység magában hordozza a nyereség lehetőségét, de a veszteség kockázatát is.¹⁴ A nyereség a társaság tagjait illeti meg (például osztalék, részesedés értékének növekedése formájában), a veszteség azonban nem hárítható teljes egészében a vezető tisztségviselőkre, hiszen az üzleti tevékenység természetes, immanens eleme az üzleti kockázat.

A régi társasági törvény (1997. évi CXLIV. tv.) hatályban léte idején már megjelent az igény a vezetői felelősség szigorítására, mivel számos esetben a vezető tisztségviselők tevékenysége, jogszerűtlen gazdálkodása vezetett a csődhelyzet kialakulásához. A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) előtt a vezető tisztségviselők

¹⁴ CSEH Tamás: *A vezető tisztségviselő döntési felelőssége és az üzleti kockázat* in: Gazdaság és Jog, XX. évf. 9. szám, 3

felelőssége az ügyvezetési jogkörben okozott károkért kizárólag az általuk igazgatott társasággal szemben állt fenn. A bírói gyakorlat csak kivételesen, legfeljebb akkor állapította meg a vezető tisztségviselők kifelé, harmadik személyekkel szemben fennálló kártérítési felelősségét a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) 339. §-ának (1) bekezdése alapján, ha volt olyan többlettényállási elem, - többnyire, amikor a saját érdekében, haszonszerzési céllal bűncselekményt követett el, így gazdasági társaságának is kárt okozott.¹⁵ Ebben az esetben a felelősség megállapítására azért kerülhetett sor, mert a kárt már nem az ügkörében végzett tevékenység folytatása során, vagy a társaság képviselőjeként eljárva, hanem a saját személyében eljárva követte el a vezető tisztségviselő. A régi Gt. felelősségre vonatkozó szabályanyaga a jogalkalmazás és a gyakorlati élet tapasztalatai alapján elégtelennek bizonyult, így az új Gt. kodifikációja során külföldi mintát vett alapul a jogalkotó. Az új Gt. az 1997. évi Gt. felelősségi szabályait részben pontosította, részben pedig új rendelkezésekkel egészítette ki.¹⁶

Az új Gt. és a bevezetéséhez kapcsolódó Cstv. módosítás a magyar csődjogba egy teljesen új, eredetileg az angol jogban meggyökeresedett hitelezővédelmi célú jogintézményt vett át. Ez a jogintézmény angol elnevezéssel a „**wrongful trading**”, amely áttöri a korlátolt felelősség doktrínáját és korlátlan felelősséget állapít meg a vezető tisztségviselőkkel szemben a társaság ki nem elégített tartozásaiért, kötelezettségeiért.¹⁷ Az új Gt. továbbfejlesztette a vezető tisztségviselőre irányadó felelősségi szabályokat, és meghonosította a wrongful trading intézményét, annak érdekében, hogy a társaság ügyvezetését csődközeli helyzetben visszatartsa a hitelezői érdekeket sértő, indokolatlan mértékű kockázatvállalástól. Tehát a wrongful trading célja a hitelezők védelmének biztosítása azáltal, hogy a menedzsmentet ösztönözze a csődvédelem kérelmezésére, illetve a társaság veszteségét okozó gazdaságpolitikájának beszüntetésére a fenyegető fizetéseképtelenségi helyzetben (csődhelyzetben).¹⁸ Magyar megfelelője a **jogszerűtlen gazdálkodásért fennálló felelősség**, mely megjelenik mind a Gt., mind a Cstv. szabályaiban. Az angol szabályozás szerint, amennyiben egy társaság felszámolás alá került, a jogszerűtlen gazdálkodásért azok a

¹⁵ BH 2004/10/408.

¹⁶ FÉZER Tamás (szerk.): *A kártérítési jog magyarázata*, Complex Kiadó, Budapest, 2010., 305

¹⁷ Douglas G. BAIRD – Robert K. RASMUSSEN: *The End of Bankruptcy* in: Stanford Law Review, 2002. 55. évf. 751

¹⁸ JUHÁSZ László: *A vezetői felelősséggel kapcsolatos perek néhány kérdése* in: Gazdaság és Jog, XIX. évf. 5. szám 2011. május, 3

személyek vonhatók felelősségre, akik akkor voltak a felszámolást megelőzően a társaság vezetői, amikor már tudhatták, vagy a körülményekből tudniuk kellett, hogy a felszámolás elkerülhetetlen.¹⁹ Tehát a felelősségre vonható személyi kör tágabb, mint a társaság vezető tisztségviselőinek köre, ugyanis a törvény kiterjeszti e kört az árnyékvezetőkre (shadow directors) is. Az árnyékvezetők tipikusan bankok, meghatározó befolyással rendelkező tagok, akik meghatározó befolyást gyakorolnak a vezető tisztségviselők döntéseire.²⁰ Az amerikai társasági jog szerint, azok, akikről alappal feltételezhető, hogy döntési kompetenciával rendelkeznek, viselniük kell az ezzel járó felelősséget is.²¹ Azok a vezető tisztségviselők, akik a társaság üzleti tevékenysége vonatkozásában irányítási jogkörrel bírnak, a társaság megbízottjainak, ún. „fiduciary”-nak²² kell tekinteni.²³ A magyar jogalkotó azonban az angol jogi megoldást követte, hiszen a Gt. 30. §-ának (1) bekezdése alapján nem csak a vezető tisztségviselő vonható felelősségre, hanem a gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. Ha több ilyen személy közösen okozta a kárt, egyetemleges felelősség terheli őket.

A Cstv. 33/A. §-ában és a 63. § (3)-(4) bekezdése alapján azokkal szemben, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a *fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet* bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el – és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését – kérhetik ennek megállapítását. Fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló

¹⁹ CSEH Tamás: *A magyar wrongful trading és annak elméleti alapjai* in: THEMIS, 2006., 11

²⁰ Douglas G. BAIRD – Robert K. RASMUSSEN: i.m. 758

²¹ Robert W. Hamilton – Richard D. Freer: *The Law of Corporations* /in a nutsell/6th Edition, West a Thomson Reuters business, 2011., 150

²² A *fiduciary* egy olyan személy, aki egy másik személy érdekeinek elsődlegessége alapján köteles eljárni. Ez a felelősség csak a döntéseket befolyásolni képes részesedéssel rendelkező tagokat terheli, a társaság egyéb tagjait azonban nem, hiszen a társaság üzleti tevékenysége vonatkozásában nem bírnak döntési kompetenciával.

²³ CSEH: i.m. 4

követeléseket. Ehhez az időponthoz kapcsolja a jogalkotó a hitelezők felé fennálló kártérítési felelősségét, de csak abban az esetben, ha a társaság a felszámolási eljárás során meg is szűnt úgy, hogy kielégítetlen hitelezői igényeket hagyott hátra.²⁴

4.1.1. A gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége

A Gt. 30. § (2) bekezdése szerint: „A vezető tisztségviselők a gazdasági társaság ügyvezetését az ilyen tisztséget betöltő személyektől általában elvárható gondossággal – és ha e törvény kivételt nem tesz –, a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni.” A törvény idézett passzusának „ha e törvény kivételt nem tesz” szövegrésze éppen a már korábban tárgyalt Gt. 30. § (3) bekezdésében foglalt eset képez kivételt; ekkor felcserélődnek az érdekek. Ha a társaság fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetbe került, azt követően a vezetők már nem a társaság, hanem a hitelezői érdekek elsődlegességének szem előtt tartásával kötelesek eljárni, tevékenységüket végezni. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerint „a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességgel kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.”

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet felismerése nem könnyű feladat, azonban lényeges momentum a felelősség megállapítása tekintetében. A Fővárosi Ítéltábla egyik eseti döntésében²⁵ felismerte, hogy a vezető tisztségviselő által hozott rossz döntés – bár a társaságnak kétségtelenül kárt okoz – egyéb tényállási elem hiányában nem tekinthető jogellenes magatartásnak.²⁶ Ez a döntés nem más, mint az amerikai társasági jogban ismert „*Business Judgement Rule*”²⁷ megnyilvánulása a magyar jogban, melyet Magyarországon a bírói gyakorlat alakított ki és alkalmazza ma is. Ha a vezető tisztségviselő helytelenül méri fel, hogy mikor áll be a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet, és mikortól kell a társaság

²⁴ WELLMANN György: *Vezetői felelősség* in: Cégvezetés, 2008. 16. évf. 3. szám, 24

²⁵ Fővárosi Ítéltábla 13. Gf. 40003/2003.

²⁶ FÉZER Tamás: *Monista vállalatirányítás a társasági jogban* in: Acta Conventus de Iure Civili, Szeged, 2007., 55-64

²⁷ A *Business Judgement Rule* értelmében az amerikai bíróság nem vonja felelősségre a vezető tisztségviselőket azért, mert a döntésük következtében hátrányos gazdasági hatások érik a társaságot, kivéve, ha bizonyítást nyer, hogy a döntés meghozatala előtt nem rendelkeztek olyan információval, amelyet könnyen megszerezhettek volna, és nem tettek meg minden tőlük elvárhatót, hogy döntésük kellően megalapozott legyen.

érdekei helyett a hitelezői jogos érdekek képviselőjére áttérni, annak komoly következményei vannak. Ilyen eset állhat elő, amikor a társaság kintlévőségének behajtása lehetetlenül, mert az adós társaságot felszámolták. Két irányból is kezdeményezhetik a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását; egyrészt a hitelezők, másrészt a társaság.²⁸ Azzal, hogy a törvény megfogalmazza a vezető tisztségviselő számára a hitelezői érdekek képviselőjét egy meglehetősen életszerűtlen, „skizofrén” helyzetet teremt. Nochta Tibor szerint a hazai jogban létező vezetői felelősségre vonatkozó szabályok kidolgozottsága nem megfelelő, mivel a vezető tisztségviselő egzisztenciálisan a tulajdonosoktól függ, és szinte lehetetlen minden hitelezői érdekek megfelelő tevékenységet folytatni, mert azok szükségképpen különbözőek; elvont hitelezői érdek nem létezik.²⁹ E követelmény megsértése miatti felelősség érvényesítésének lehetőségét a jogalkotó két lépcsőben szabályozza a Cstv.-ben: elsőként egy megállapítási per (Cstv. 33/A. §), azt követően egy marasztalási per (Cstv. 63. § (3)-(4) bek.) keretein belül, melyek a dolgozat egy következő fejezetében kerülnek ismertetésre.

4.1.2. A hitelezői érdekek figyelembevételének követelménye

A törvény megköveteli, hogy a vezető tisztségviselők a felszámolási-és csődeljárás során tevékenységüket a hitelezői érdekek figyelembevételével végezzék. Abban az esetben, ha a cég vezetői – tudva, hogy a társaság fizetéseképtelen helyzetbe került – tovább folytatják a működést és ezzel tovább veszélyeztetik a hitelezői követelések kielégítésének alapjául szolgáló fedezetet, ahelyett, hogy a hitelezői jogos érdekek optimális kielégítését megvalósítanák, arra az esetre polgári jogi kártérítési szankció kerülhet alkalmazásra. A Gt. csak a közvetlen csődhelyzetben lévő gazdasági társaságot vezetők magatartásának követelményszintjét határozza meg, a felelősségi szabály meghatározását a Cstv.-re hárítja. A Gt. 30. § (3) bekezdése szerint: „A gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Külön törvény e követelmény felróható megszegése esetére - ha a gazdasági társaság fizetéseképtelenné vált vagy külön jogszabály szerint, a fizetéseképtelenség vizsgálata nélkül, jogutód nélkül megszüntették - előírhatja a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét.” A felelősség jogintézményének két külön törvényben való szabályozásának indoka, hogy a

²⁸ BH 2004/372.

²⁹ WELLMANN: i.m. 26

törvény által előírt magatartási követelményt, melynek megszegése kártérítési felelősséget von maga után, még a társaság fennállása alatt kellett volna betartani, míg a felelősséget csak a társaság megszűnését követő időszakban lehet érvényre juttatni, amely már a Cstv. szabályainak hatókörébe tartozik.³⁰

4.2. A tagok felelőssége

A társaság működése alatt fennáll a lehetőség, hogy a társasággal együttesen is lehet perelni a mögöttes felelősséggel terhelt tagokat, azonban csak a mögöttes elvének megfelelően lehet marasztalni, tehát csak a felszámolási vagyomból való kielégítést követően. Vita tárgyát képezi, hogy meg kell-e várni a felszámolási eljárás végét ahhoz, hogy a tagokkal szemben is igényt lehessen érvényesíteni. Egy bírósági eseti döntés szerint a taggal szembeni igényérvényesítésre csak a felszámolási eljárás befejezése után kerülhet sor, hiszen a tagok mögöttes felelősségéből indul ki, vagyis a társaság tartozásaiért elsősorban a társaság, a tagok csak másodszorban kötelezhetőek, ha a társaság vagyona elégtelennek bizonyul.³¹ A bíróság álláspontjának indoka az, hogy valójában csak akkor látszik pontosan, hogy elegendő-e a felszámolási vagyon a hitelezői igények fedezetéül, mikor lezárul a felszámolási eljárás; ekkor állapítható csak meg, hogy mennyi tartozás marad fenn (és egyáltalán marad-e fenn ilyen), amiért a tagokat helytállási kötelezettség terheli.

Egy következő bírósági határozat a fent kifejtett állásponttal ellentétes véleményt mutat be. A tényállás szerint a perbeli felperes egyszerre indított pert a társaság és annak korlátlanul felelős tagja ellen. A perindítás időpontjában a társaság felszámolás alatt állt, így elméletileg vele szemben nem lehetett volna pert indítani. A bíróság ezzel szemben helyt adott a felperes keresetének. Álláspontja szerint a tag marasztalható és a taggal szembeni igényérvényesítésnek egyáltalán nem feltétele a felszámolási eljárás lezárulta.³²

Egy bírósági döntés szerint a felszámolási eljárást követően a taggal szemben a mögöttes felelősség érvényesítésére indított perben a tag nem csak azt teheti vitássá, hogy valóban tagja volt-e a társaságnak és ezen az alapon fennáll-e mögöttes felelőssége, hanem azt is érdemben vitathatja, hogy valóban megalapozott volt-e a hitelező társasággal szembeni követelése. Ez a

³⁰ WELLMANN: i.m. 24

³¹ BH 1996/337.

³² BH 2005/27.

jog akkor illeti meg a tagot, ha a felszámolási eljárásban a felszámoló a bejelentett hitelezői követelést elismerte.³³ A fizetéseképtelenség megállapításának szempontjából nem lehet elismertnek tekinteni az olyan követelést, amelynek tárgyában a felszámolási eljárás megindításra irányuló kérelem benyújtása előtt már per indult, függetlenül attól, hogy a perben érvényesített követelések egy része tekintetében az adós elismerő nyilatkozatot tett.³⁴

Véleményem szerint, bár a törvény nem tartalmaz egyértelmű rendelkezést arra nézve, hogy a tagokkal szembeni igényérvényesítésre mely időponttól kezdve van lehetőség, ennek meghatározása azonban fontos lenne. A bíróság előtt folyamatban lévő eljárás alatt ugyanis még a bíróság sem rendelkezik teljeskörű rálátással arra nézve, hogy a társaság meglévő vagyona mennyiben lesz elegendő a tartozások kielégítésére. Mivel a tagok felelőssége mögöttes, ezért a felelősség megállapítására is csak akkor kerülhet sor, ha a bíróság lefolytatta az eljárást és megállapította, hogy van-e hátramaradt tartozás, amit nem fedezett a társasági vagyon. Természetesen nem feltételezzük, hogy a tagokkal szembeni fellépés lehetséges időpontjának meghatározása megoldaná a problémát, de mindenképpen átláthatóbbá tenné az önmagában is „szövevényes” viszonyokat.

4.3. A felszámoló felelőssége

Az utóbbi években jelentősen megnőtt a felszámolási ügyek száma, így aktuális kérdés, hogy a felszámolók kártérítési felelősségének hol húzhatók meg a határai, melyek azok az intézkedések, mulasztások, amelyek megalapozzák a felszámoló közvetlen kártérítési felelősségét, és mely tényállások esetén lehet csak az adóssal szemben – a felszámolási eljárás keretein belül – igényt érvényesíteni. Különösen akkor érdekes ez a kérdés, amikor a felszámolói tevékenység egy jövedelmező tevékenység. A jogalkotó véletlenszerű szelekcióra bízta a felszámoló kijelölését, amikor a sorsolás mellett dönt.³⁵ A felszámolói feladatokat a profitorientált, üzleti alapon szerveződő jogi személyiséggel rendelkező, korlátolt felelősségű társaság vagy részvénytársaság formájában működő felszámoló gazdálkodó szervezetek látják el.

³³ BH 1996/337.

³⁴ BH 483/1995.

³⁵ Cstv. 27/A. § (1)-(2) bek.

A felszámolói minőségben okozott károkért a felszámoló csak a felszámoló kijelöléséről rendelkező végzés közzétételének időpontjától kezdődik, amely egybeesik a felszámolási eljárás kezdetével. A felszámolót ettől az időponttól kezdve terhelik a Cstv.-ben foglalt kötelezettségek, és ettől fogva a felszámolót az adós törvényes képviselőjének kell tekinteni.³⁶ Tehát a felszámoló ettől az időponttól kezdve okozhat kárt. A felszámoló tevékenységének végzése során harmadik személyeknek kárt okozhat, melyekért a polgári jogi általános kártérítési felelősségi szabályok szerint a Ptk. 339. §-ában foglaltak alapján tartozik felelősséggel. Egy bíróság eseti döntésében kimondta, hogy a felszámoló kártérítési felelősségét megalapozza az abban megnyilvánuló tilos önhatalom gyakorlása, hogy az adós harmadik személy által haszonbérlet földjén termelt kukoricát lesilóztatja. A felszámolónak – ha az adós által kötött haszonbérleti szerződés érvénytelensége miatt a harmadik személy jogszerűtlen birtoklását állítja – birtokvédelmi eljárást kell kezdeményeznie.³⁷ Valójában nem is áll rendelkezésre más lehetőség a felelősség megállapítására. A Kúria egyik eseti döntésében kimondta, hogy a felszámoló kártérítési felelősséggel tartozik a felszámolási költségek – Bérgarancia Alapból nyújtott támogatás – esedékességkor történő kielégítésének elmulasztása miatt, ha annak akárcsak részbeni megfizetésére az adós – felszámolás alatt – pénzeszközökkel rendelkezett, de azt a felszámoló nem az esedékes felszámolási költség kifizetésére fordította.³⁸ A Cstv. 54. §-ában rendelkezik a felszámolói felelősség kérdéséről: „A felszámoló a felszámolás során az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondossággal köteles eljárni. Ha tevékenységét a jogszabályi előírásokkal ellentétesen végzi, akkor kezdeményezhető a felszámoló felmentése. Egy bírósági eseti döntés szerint az adós vagyonának indokolatlan ügyvédi letétbe helyezése a Cstv. 54. §-ában szabályozott kötelezettség megszegésének minősül, amely a Cstv. 27/A. § (7) bekezdése értelmében alapjául szolgálhat a felszámolói tisztségből történő felmentésre.³⁹ Kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség szabályai szerint felel.” Tehát a Cstv. 54. §-a a Ptk.-beli szabályokhoz képest nem nyújt többet.

A felszámoló felelőssége az adósnak a felszámolás kezdő időpontjában meglévő és a felszámolás alatt szerzett vagyonával összefüggésben áll fenn, amely gyakorlatilag a teljes

³⁶ Kiss Gábor: *A felszámoló kártérítési felelőssége* in: Gazdaság és Jog, 2009. Október, 10. szám, 15

³⁷ BH 25/2000.

³⁸ BH 30.253/2010.

³⁹ BH 30.302/2011.

kárért fennálló felelősséget jelent, semmiképpen nem fogható fel a felelősség korlátjaként.⁴⁰ A felszámoló és a vevő egyetemleges felelősségét állapítja meg egy bírósági eseti döntés. A felelősségük azon az alapon áll meg, hogy a felszámoló a vevővel összejátszva a felszámolási vagyona tartozó követelést a forgalmi érték töredékéért ruházta át.⁴¹

A felszámoló felelőssége felmerülhet akkor is, ha tevékenysége idején a felszámolás alá vont vagyona csökken, így a törvény szerint a felszámoló elvárható gondosságának körébe tartozik, hogy amennyiben a fizetése képtelenség bírósági megállapítása előtti időszakban jogszabályellenes vagyonkimentést észlel, és úgy ítéli meg, hogy az ilyen vagyonkimentéssel szembeni fellépéssel a felszámolói vagyona növelhető, köteles az eljárásokat megindítani. Erről tájékoztatni köteles a hitelezői választmányt is. Ezt az indokolja, hogy a Cstv. 5/A. § (1) bekezdése értelmében a hitelezői választmány így figyelemmel tudja kísérni a vagyonfelügyelő és a felszámoló tevékenységét.

Problémát vet fel annak a megítélése, hogy az adós nevében kötött szerződés hibás teljesítésének eredményeként előálló károkért kit lehet felelősségre vonni közvetlenül: az adóst vagy a felszámolót? A Legfelsőbb Bíróság egyik esetében a következőképpen válaszolta meg ezt a kérdést: „Ha tehát a képviselt mint szerződő fél szerződésszegése és ennek következtében a vele szerződő fél kára a törvényes képviselő szerződés teljesítése során tanúsított felróható magatartása folytán következik be, akkor ezért a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése alapján a törvényes képviselő fog felelni, míg a Ptk. 350. §-ának (3) bekezdése értelmében maga a szerződő fél mentesül a szerződésszegésért való felelősség alól.“ A Legfelsőbb Bíróság a felszámoló közvetlen felelősségét abból vezette le, hogy a felszámoló eljárása során az adós törvényes képviselőjének minősül, így kizárólag a felszámoló tartozik helytállni az általa felróhatóan okozott károkért. Tehát az adós nem vonható felelősségre a szerződés hibás teljesítése nyomán előállt károkért. Azonban a felszámoló az adós törvényes képviselőjeként eljárva az adós gazdálkodó szervezet nevében vállal kötelezettségeket, esetleg annak javára jogokat szerez.

A felszámoló törvényes képviselői minősége mégis speciálisnak tekinthető. A Ptk. 350. § (3) bekezdése nem alkalmazható a felszámolóra nézve, ezért a kártérítési felelősség mégis az

⁴⁰ Kiss Gábor: i.m. 18

⁴¹ Kúria Gfv. X. 30.368/2009.

adós gazdasági társaságot terheli. Véleményem szerint a Ptk. 350. § (3) bekezdése nem alkalmazható a szervezeti képviselőkre, azonban a felszámoló nem minősül szervezeti képviselőnek, mert tevékenységét, képviseleti jogkörét nem valamely szervezeti jogszabály teremti meg.⁴² Így korántsem egyszerű a helyzet, még a felelősségi kérdéseket érintő törvénymódosítások sem érték el a kívánt eredményt abban a tekintetben, hogy a szabályok egyértelműek és koherensek legyenek.

⁴² KISFALUDI András –SZABÓ Marianna: i.m. 670

5. A felszámolási eljárás eredményeként jogutód nélkül megszűnt gazdasági társaság tartozásaiért való helytállás

A fizetéseképtelen gazdasági társaság tartozásaiért fennálló felelősség vizsgálata során különbséget kell tennünk a fizetéseképtelenségi eljárások alatt fennálló felelősségről és a felszámolási eljárást követően jogutód nélkül megszűnt társaság tartozásaiért való helytállási kötelezettséget. A gazdasági társaságok jogutód nélküli megszűnése esetén megszűnik a társaság jogalanyiséga, így a már megszűnt társasággal szemben nem lehet igényt érvényesíteni. Ezt követően azok a hitelezők, akiknek kielégítetlen tartozásaik állnak fenn a társasággal szemben, már nincs módjuk követeléseiket az eredeti adóssal szemben érvényesíteni, hiszen a megszüntetésre került társaságnak már nincs jogképessége, így jogok és kötelezettségek alanya sem lehet.

A fizetéseképtelenség miatt indított felszámolási eljárás szerepe alapvetően az, hogy a hitelezői követelések a társaság – felszámolási eljárás kezdetén – még meglévő vagyonából kerüljenek kielégítésre és lehetőleg a megszüntetésre irányuló eljárás befejezésekor már ne álljon fenn függő tartozás a társasággal szemben. A mindennapi élet azonban erősen rácsúfol erre az elvárásra és számos jogvita tárgyát képezi a bíróságok előtt. A hitelezői követeléseknek csak töredéke elégíthető ki a felszámolási vagyonból, így a hitelezői igények részben kielégítetlenül maradnak.

A társasági jog feladata, hogy állást foglaljon, miként kell kezelnie a jognak a jogutód nélkül megszűnt gazdasági társaság fennmaradt kötelezettségeit, a hitelezői igények hogyan rendezhetőek. A következőkben a hatályos szabályok alapján nyitva álló megoldási lehetőségek, joghézagok problémaközpontú ismertetésére teszünk kísérletet.

5.1. A felelősség érvényesítése a tagok által

A Gt. 30. § (3) bekezdése lehetővé teszi a tagok számára, hogy a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnését követően a társaság megszűnésekor tagoknak minősülő személyek, részvényesek érvényesítsék a vezető tisztségviselőkkel szembeni kártérítési követeléseiket. Tehát „a gazdasági társaság jogutód nélkül való megszűnése után a vezető tisztségviselőkkel szembeni kártérítési igényt - a jogerős cégbírósági törléstől számított egy éves jogvesztő

határidőn belül - a társaság cégbíróági törlésének időpontjában tagsági jogviszonyban álló tagok (részvényesek) érvényesíthetik. Ha a tag (részvényes) felelőssége a gazdasági társaság kötelezettségeiért a társaság fennállása alatt korlátozott volt, a kártérítési igényt a tag (részvényes) a társaság megszűnésekor felosztott vagyomból az őt megillető rész arányában érvényesítheti“.

A jogalkotó a hivatkozott jogszabályhelyen azt kívánta kifejezésre juttatni, hogy a vezető tisztségviselőkkel szemben fennálló kárigény érvényesítésének a lehetősége csak a társaság megszűnését követően válik egyértelművé; igényt érvényesíteni is csak a megszűnést követően lehet. A követelést a korlátozott felelősséggel bíró tagok (részvényesek) vagyonarányosan, tehát a társaság megszűnésekor felosztott vagyomból őket megillető rész arányában érvényesíthetik. Nem világos, hogy a jogalkotó miért csak a korlátozott felelősségű tagok igényérvényesítéséről beszél, hiszen az igényérvényesítés lehetőségének megadása nem függhet a felelősségi formától, vagyis a korlátlan felelősségű tagokat is meg kell illetnie.

A tagok azonban csak akkor jogosultak az igényérvényesítésre, ha a társaság megszűnésekor volt felosztásra kerülő vagyon.⁴³ Abban az esetben, ha a társaság megszüntetésére úgy került sor, hogy maradtak kielégítetlen hitelezői követelések, akkor a megszűnt társaság tagjai nem érvényesíthetnek a saját javára eredetileg a társaságot megillető kárigényt, mivel az a még fennálló hitelezői követeléseket, érdekeket sértene.⁴⁴

5.2. A tagok helytállási kötelezettsége

A megszüntetésre került társaságnak az esetek túlnyomó többségében nem marad olyan vagyontárgya, melyet a hátramaradt hitelezői követelések teljesítésére lehetne fordítani. Azonban ez a tény nem vezethet ahhoz, hogy a hitelezők kilátástalan helyzetbe kerüljenek és jogos követeléseik kielégítetlenül maradjanak.

A Gt. ennek a helyzetnek az orvoslására írja elő a megszűnt társaság tagjainak az egykori társaság kötelezettségeiért való általános helytállási kötelezettségét. A jogutód nélkül megszűnt társaság tagjainak nem azért kell helytállniuk, mert tartalmilag valamilyen felróható

⁴³ FÉZER-KÁROLYI-PETKÓ-TÖRŐ: i.m. 318

⁴⁴ WELLMANN György: *A vezető tisztségviselők felelőssége a céggel szemben* in: Cégvezetés, 2008. XVI. évf. 2. szám, 48

magatartást tanúsítottak, tehát valójában nem felelősségről van szó, hanem helytállási kötelezettségről. Ezért a tagoknak nem arra kell hivatkozniuk, hogy úgy jártak el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, hanem a társaság helytállási kötelezettségének fennállását kell vitatniuk, arra kell hivatkozniuk, hogy a társaság nem tanúsított felróható magatartást, felróhatóan nem okozott kárt, így megszűnését követően sem terheli helytállási kötelezettség.⁴⁵ Problémát okoz, hogy a Gt. szóhasználata, terminológiája nem következetes, így abban összemosódnak a felelősség és a helytállás fogalmak, ezért lényegében megfeleltethetőek egymásnak. Helyesen azonban a társaság fennállása alatt felelősség terheli a tagokat, a megszűnést követően pedig helytállási kötelezettségről beszélhetünk. A továbbiakban a tagok *mögöttes felelősségét* vizsgáljuk.

A felszámolási eljárásban már megállapították, ha maradtak kielégítetlen tartozások, amiért a tagoknak kell helytállniuk. Kérdéses, hogy mennyiben és milyen terjedelemben tehető az így megállapított igény még vitássá.⁴⁶

5.2.1. A tag mint természetes személy

A tag felelősségének alapja, olyan visszaélésszerű magatartás tanúsítása, amellyel kihasználja a gazdasági társaság elkülönült jogalanyiságából, elkülönült vagyonából és korlátozott felelősségéből eredő előnyöket, hogy saját felelősségét kizárja. Ez a helyzet csak a természetes személy tag esetén értelmezhető, mivel ha egy jogi személyiséggel rendelkező társaság tagja egy másik korlátozott felelősségű társaság, akkor az általa kifejtett magatartás szintén a korlátozott felelősség esetkörébe tartozik. Tehát amennyiben nem természetes személy a tag, akkor nem szükséges, hogy egy másik korlátozott felelősségű gazdasági társaság mögé „bújjon”.

Egyes álláspontok szerint az elkülönült jogi személyiséggel való visszaélést egyedül a társaság természetes személy tagja tanúsíthatja, hiszen a jogi személyiséggel való visszaélés arra irányul, hogy a társaság tagja a jogi személy elkülönült jogalanyiságából, elkülönült

⁴⁵ KISFALUDI András–SZABÓ Marianna: *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve*, Complex, Budapest, 2008., 663

⁴⁶ KISFALUDI András –SZABÓ Marianna: i.m. 665

vagyonából és felelősségéből eredő előnyöket kihasználja, természetes személyként a magánvagyonát „megmentse” a közvetlen polgári jogi felelősségi jogkövetkezmények alól.⁴⁷

5.2.2. A korlátlanul felelős tagok helytállási kötelezettsége

A tag felelőssége valamennyi bírósági és jogirodalmi álláspont szerint abból ered, hogy a tag visszaélésszerű magatartásával elkülönült felelősséggel terheli a jogi személy gazdasági társaság felelősségétől. A tag a magatartását a jogi személy mögé bújva fejt ki, tehát kihasználja a jogi személy tőle elkülönülő korlátozott felelősségét.⁴⁸ A tag azzal, hogy visszaél a társaság elkülönült jogi személyiségével. A Gt. 68. § (1) bekezdése alapján „a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése esetén a megszűnő társaságot terhelő kötelezettség alapján fennmaradt követelés a társaság megszűnésétől számított ötéves jogvesztő határidő alatt érvényesíthető a gazdasági társaság volt tagjával (részvényesével) szemben“. A törvény hivatkozott szakasza azt a látszatot keltheti, hogy a korlátlanul felelős tagok korlátlan felelőssége mégsem „határtalan“. Ez csak látszólag van így, hiszen a törvényt tovább olvasva a (2)-(3) bekezdés rávilágít, hogy nem a korlátlan felelősség áttöréseként kell értelmeznünk az (1) bekezdésben foglaltakat, hiszen a törvény a társaság megszűnését követő tagi helytállási kötelezettség terjedelmét aszerint határozza meg, hogy milyen felelősség terhelte a tagot a társaság fennállása alatt. Így ha a tag felelőssége korlátlan és egyetemleges volt, akkor helytállási kötelezettsége is korlátlan és a többi korlátlanul felelős taggal egyetemleges.

A helytállási kötelezettség a gazdasági társaság cégjegyzékből való törlésétől számított öt évet felölelő időtartamot jelent, amely anyagi jogi jellegű, jogvesztő határidő. Tehát ha a tag önkéntes teljesítése elmarad, a hitelezőknek csak ez alatt az öt év alatt van lehetősége bírósághoz fordulni, és adósi egyetemlegesség esetén bármelyiküktől követelhető a teljesítés. Ebből az következik, ahogyan azt a bíróság egy eseti döntésében megállapította, hogy a mögöttes felelősség alapján való marasztaláshoz nem szükséges valamennyi olyan tagnak perben állnia, akik mögöttes felelősséggel tartoznak. A hitelezőnek lehetősége van

⁴⁷ Kiss Tibor: *Felelősség-áttörés a bírói gyakorlatban*

(forrás: http://www.debrecebijogimuhely.hu/archivum/1_2010/felelosseg_attores_a_biroi_gyakorlatban/, letöltve: 2012. 09.27.)

⁴⁸ Kiss Tibor: i.m. 5

kiválasztani, hogy kivel szemben kíván közvetlenül igényt érvényesíteni.⁴⁹ A jogutód nélküli megszűnés után fennálló mögöttes felelősségre a Cstv. is utal.

5.2.3. A korlátozott felelősségű tagok helytállási kötelezettsége

A fizetéseptelenségi eljárás lezárultát követően a tag helytállási kötelezettsége korlátozott lesz, ha a társaság életben léte alatt is korlátozott felelősség terhelte. A betéti társaság kültagját, a korlátolt felelősségű társaság tagjait – az elnevezése is mutatja – és a részvényeseket korlátozott felelősség terheli, így a társaság jogutód nélküli megszűnése esetén a tagok a társaság felosztásra kerülő vagyonból a saját vagyoni hányadukkal felelnek a társaság kötelezettségeiért. Akkor azonban, ha a felszámolási eljárás befejezését követően a bejelentett hitelezői igények kielégítését követően még maradt társasági vagyon, az utóbb felmerült követelésekért a korlátozott felelősségű tag is helytállni köteles. Ez azonban nem jelenti a korlátozott felelősség áttörését, csak annak az elismerését, hogy a társaság tartozásait a társaság vagyonának terhére egyébként is teljesíteni kellett volna, ugyanis a hitelezői igények sorrendben megelőzik a tagok likviditációs hányadra vonatkozó igényét.⁵⁰ Ha a társaság vagyona megfelelő fedezetet nyújtott a tartozás kiegyenlítésére, vagyis „benne volt a társaság vagyonában”, azonban a hitelezői igények fedezetét valamilyen oknál fogva mégis felosztották a tagok között, az így szétosztott vagyonra a hitelezők akkor is igényt tarthatnak, ha a tag felelőssége csak korlátozott. Tehát itt valójában nem a tag saját felelősségéről van szó, hanem a társaság felelősségéről.

A Gt.-ben foglalt felelősség összességében korlátozott, de tartalmában nem, hiszen a tag teljes vagyonával felel, annak bármely vagyontárgyával; nem korlátozhatja helytállási kötelezettségét azokra a vagyontárgyakra, amelyek a társaságtól hozzá kerültek. A felelősség korlátozottságából viszont arra lehet következtetni, hogy a tagtól azonban nem is lehet többet követelni (értékét tekintve), mint ami a társaságtól hozzá került. A tagok egymás közti viszonyait a Gt. erre vonatkozó szabályainak hiányában sem lehet azonban a Ptk. 334. § (1) bekezdése alapján az egyetemleges felelősség szabályai szerint rendezni, így helytálláskor a tagok arányos felelősségét kell alapul venni.

⁴⁹ BH 2002/103.

⁵⁰ KISFALUDI András –SZABÓ Marianna: i.m. 666

A korlátozott felelősség funkciója, hogy elkülönítse a tagnak a társaságba bevitt vagyontárgyait a saját társaságtól független vagyonától. Azonban ez nem járhat azzal – tudván, hogy a kockázatokért nem a tag fog helytállni –, hogy az elkülönült vagyonnal és jogi személyiséggel rendelkező társaság neve alatt vállal ésszerűtlen kockázatot. Bizonyos esetekben a szabályozás hajlandó áttörni a társaság és a tagok jogalanyiséga között húzódó falat, figyelmen kívül hagyja, hogy valójában két elkülönült jogalanyról van szó. A társasági jog a korlátozottan felelős tagokat is felelőssé teszi, ha bizonyos feltételek fennállnak.

A Gt. szerint: „A korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság jogutód nélküli megszűnése esetén nem hivatkozhat korlátolt felelősségére az a tag (részvényes), aki ezzel visszaélt. A korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság azon tagjai (részvényesei), akik korlátolt felelősségükkel, illetve a társaság elkülönült jogi személyiségével a hitelezők rovására visszaéltek, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a megszűnt társaság ki nem elégített kötelezettségeiért“. Ezeket a szabályokat a betéti társaság kültagjára is alkalmazni kell.⁵¹ A fenti szabály azt kívánja kifejezésre juttatni, hogy a tagok nem csak a társaság vagyonával, hanem tagsági jogait felhasználva is képes hátrányosan befolyásolni a társaság működését és ezáltal a hitelezői érdekek sérülhetnek. Ha bebizonyosodik, hogy a tag nem egyszerűen a tagsági jogait túllépi, hanem magatartásával kárt okoz, akkor a polgári jogból ismert általános felelősségi szabályt kell megfelelően alkalmazni. A Ptk. 5. §-a a joggal való visszaélést szabályozza. Ezzel a szabállyal összhangban a hivatkozott Gt.-beli szabályt is úgy kell értelmezni, hogy a tag korlátozott felelősségből, valamint a tag és a társaság elkülönült jogalanyiségéből származó jogok visszaélésszerű gyakorlásának tilalmát állítja fel a Gt. A Gt. támpontot ad, hogy mely magatartások minősülnek visszaélésszerűnek. A felelősség-átvitelt különösen akkor kell alkalmazni, amikor „a korlátozottan felelős tagok a társaság vagyonával sajátjukként rendelkeztek, a társasági vagyont saját vagy más személyek javára úgy csökkentették, hogy tudták, illetve az általában elvárható gondosság tanúsítása esetén tudniuk kellett volna, hogy ezáltal a társaság a kötelezettségeit harmadik személyek részére nem lesz képes teljesíteni“. ⁵² Azonban – bár a Gt. nem emeli ki – mégis fontos megjegyezni, hogy ezek a magatartások nem érhetik el a jogellenesség szintjét, hiszen a jogellenes magatartások nem tartoznak a joggal való visszaélés esetkörébe. A jogellenes magatartással előidézett károkért a Ptk. 339. §-a alapján, tehát az általános polgári jogi felelősség szabályai szerint kell helytállni.

⁵¹ Gt. 50. § (1)-(3) bek.

⁵² Kiss Tibor: i.m. 7

A bíróság egy esetei döntésében visszaélésnek minősítette az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság tagjának magatartását, mivel bár tudott a társaságot terhelő, más hitelezőkkel szemben fennálló tartozásokról, a saját követeléseit a társasággal szemben még a felszámolási eljárás megindulása előtt bírósági úton érvényesítette, s így jelentős ingó és ingatlanvagyonot vont ki a társaságból.⁵³ A visszaélést tiltó szabály csak akkor érvényesül azonban, ha a társaság jogutód nélkül megszűnik és kielégítetlen hitelezői igények maradnak hátra. A felelősség-átvitelnek tehát feltétele a társaság jogutód nélküli megszűnése.

Véleményem szerint problémát jelent, hogy a Gt. nem avatkozik be a tagok vagyonevlonó tevékenységébe, amíg nem merül fel a hitelezői követelések teljesítésének igénye, a teljesítés fedezete. Azonban a tagok vagyonevlonó tevékenysége akkor is sértheti más tagok érdekeit, amikor a hitelezői érdekek még látszólag „sértetlenek“. A törvény lehetőséget ad a tagi érdekek védelmére a következő jogintézmények bevezetésével: társasági határozatok bírósági felülvizsgálata és a törvényességi felügyeleti eljárás keretében. Ahhoz, hogy a tagi érdekek megfelelő védelemben részesülhessenek, feltétel, hogy érdekeik sérelme napvilágra kerüljön.

⁵³ EBH 2005/1228.

6. Speciális felelősségi szabályok

6.1. A többségi befolyással rendelkező tag felelőssége az ismeretlen székhelyű társaság megszűntetése esetén

Ha a társaság törlésekor a társaságnak a saját tőkéje 50%-át meghaladó, ki nem elégített tartozás maradt fenn, a cég hitelezője pert indíthat a többségi befolyással rendelkező tag ellen és kérheti, hogy a bíróság állapítsa meg a tag korlátlan felelősségét a ki nem elégített tartozásokért.⁵⁴ Az ismeretlen székhelyen működő cég megszűnését követően tartozásainak rendezésére azért vonatkoznak speciális szabályok, mert nem kerül sor felszámolási eljárás megindítására, amelynek keretében a hitelezői igényeket kielégítik. Ezekben az esetekben felelősségre kell vonni azt a tagot, aki megakadályozhatta volna az fizetésektelen adós megszűntetését. A többségi befolyással rendelkező, korlátozottan felelős tag felelősségének további feltétele, hogy az ismeretlen székhelyűvé vált társaságnak kifizetetlen tartozása maradjon fenn, melynek meg kell haladnia a társaság saját tőkéjének 50%-át. Ha az adósság nem haladja meg ezt a mértéket, akkor a tag felelősségre vonására ez alapján nincs lehetőség. Akkor azonban, ha a tartozás meghaladja az 50%-os küszöböt, akkor köteles a teljes tartozásért helytállni.

A többségi befolyással rendelkező tag felelősségének az az alapja, hogy az ilyen tagnak lehetősége lett volna a megszűntetésre vonatkozó okokat még idejében felismerni és kiküszöbölni. Az többségi befolyással rendelkező tagnak kell kimentenie magát a felelősség alól. A hitelezőt terheli annak a bizonyítása, hogy az adós társaság az ismeretlen székhelyű cég megszűntetésére irányuló eljárás keretében megszűnt; a társaság saját tőkéjének 50%-át meghaladó mértékű, ki nem elégített tartozás maradt fenn a megszűnés után; és az alperes a megszűntetett társaság többségi befolyással rendelkező korlátozottan felelős tagja volt a megszűntetés pillanatában. Ha ezek az esetek bizonyítást nyernek, akkor az alperes) a többségi befolyással bíró tagon) van a bizonyítás terhe.

6.2. A minősített befolyással rendelkező tag felelőssége

Eltérő felelősségi szabályok érvényesülnek a minősített többséget biztosító befolyás alatt működő gazdasági társaság, az egyszemélyes gazdasági társaság, valamint az egyéni cég

⁵⁴ Ctv. 118/A. § (1)-(2) bek.

felszámolása esetén. A Gt. 54. § (2) bekezdése alapján „ha az ellenőrzött társaság jogutód nélkül megszüntetésre kerül, a minősített befolyásszerző (az egyedüli tag is) korlátlan felelősséggel tartozik a társaság minden olyan kötelezettségéért, amelynek kielégítését az eljárás során az adós ellenőrzött társaság vagyona nem fedezi, ha hitelezőinek a felszámolási eljárás során, vagy a társaság jogutód nélküli megszűnését követően, törvényben meghatározott határidőn belül benyújtott keresete alapján a bíróság – az adós társaság felé érvényesített tartósan hátrányos üzletpolitikájára figyelemmel – megállapítja a minősített befolyásszerző korlátlan és teljes felelősségét“. A törvény a hitelezők számára a felszámolási eljárás során vagy annak jogerős lezárásától számított 90 napos jogvesztő határidőn belül biztosítja az igényérvényesítés lehetőségét. A hitelező keresete alapján a bíróság megállapíthatja, hogy a befolyással rendelkező tag tartósan hátrányos üzletpolitikát folytatott, ezért a tagot korlátlan és teljes felelősség terheli a társaság tartozásaiért.

A többségi befolyással szemben ez a befolyás már valódi uralmat biztosít a befolyásszerző számára, hiszen a korlátozott felelősségű társaság és a részvénytársaság esetében nincsenek törvényben előírt, egyhangúságot megkövetelő döntési esetek. A felelősség éppen ezért minősül fokozottnak, hiszen akár stratégiai kérdésekben (pl. megszűnés, átalakulás, tőkeemelés, tőkeleszállítás) is egyedül képes dönteni a minősített befolyással rendelkező tag.

6.3. A vagyoni hányad rosszhiszemű átruházása

A vagyoni hányad rosszhiszemű átruházása esetén, ha az adós gazdasági társaság jegyzett tőkéjének 50%-át meghaladó mértékű tartozása áll fenn, a hitelező vagy az adós képviselőjében a felszámoló kereseti kérelmére a bíróság megállapítja, hogy a felszámolási eljárás megindítását megelőző három éven belül részesedést átruházó *többségi befolyással rendelkező tag*⁵⁵ korlátlanul felel az adós ki nem elégített tartozásaiért.

A kimentő felelősségi rendszernek köszönhetően a vagyoni hányad átruházója számára is nyitva áll a lehetőség a felelősség alóli mentesülésre. A vagyoni hányadát átruházó személy bizonyíthatja, hogy a részesedés átruházásának időpontjában az adós még nem volt

⁵⁵ A Ptk. 685/B. § (1) bekezdése alapján a többségi befolyás: az olyan kapcsolat, amelynek révén természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság (a továbbiakban együtt: befolyással rendelkező) egy jogi személyben a szavazatok több mint ötven százalékával vagy meghatározó befolyással rendelkezik.

fizetéseképtelen, a fizetéseképtelenség csak az átruházást követően következett be, vagy az adós bár fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben volt, vagy nem volt fizetőképese, de a tag a részesedés átruházása során jóhiszeműen, a hitelezők érdekeinek szem előtt tartásával járt el.

A törvényszöveget olvasva felmerül a kérdés, hogy a törvény pusztán a „süllyedő hajóról” való menekülést szankcionálja, vagy akként kell ezt értelmeznünk, hogy a vagyoni részesedés átruházásának alapjául szolgáló ügylet volt feltűnően értékaránytalan vagy ingyenes, ami tovább rombolta az adós fizetőképességét és a jogalkotó ezt kívánja szankcionálni. A törvénynek e homályos rendelkezése értelmezési zavart okoz a jogalkalmazásban.

Az ilyen felelősség lényegében követő felelősség, amely a társasági formától függetlenül – tehát attól függetlenül, hogy a tag felelőssége egyébként korlátozott volt – egyértelműen a hitelezők igényérvényesítési lehetőségét, védelmét szolgálja.

6.4. A gazdasági társaság tag kiválása esetén fennálló felelősség

A gazdasági társaságból történő kiválás esetén, a kiválás előtt keletkezett kötelezettségeikért elsősorban az a gazdasági társaság felel, amelyhez a szóban forgó kötelezettséget a szétválási szerződés szerint telepítették. Ha a társaság – amelyből a kiválás történt – kötelezettségeinek nem tesz eleget és ezért felszámolás alá kerül, a kötelezettségeikért a másik (kivált) társaság egyetemlegesen és korlátlanul felel. A hitelezőnek elegendő azt igazolnia, hogy a kötelezett nem teljesített, ha pedig ellene már felszámolási eljárás indult, nem kell megvárnia annak befejezését abból a célból, hogy milyen mértékű lett a hitelezői igények kielégítése, felelősségének milyen lesz a terjedelme. A hitelező fennálló felelősség terjedelmét ugyanis nem befolyásolja, hogy a kiválással érintett társaságok között milyen volt a vagyonmegosztás aránya.⁵⁶

6.5. Felelősség a ki nem elégített hitelezői igényekért

Abban az esetben, ha egyik – hitelezők számára nyitva álló – igényérvényesítési mód sem vezetett eredményre, felmerül a kérdés, mi a sorsa a kielégítetlen hitelezői követeléseknek? Az állam nem vállal felelősséget, azonban bizonyos kötelezettségek teljesítése alól mégsem

⁵⁶ Kúria Gfv. X. 30.342/2011.

mentesíthető. Az állam felelősséggel tartozik a járadékjellegű követelések teljesítéséért, valamint a megszűnt gazdálkodó szervezet olyan vagyontárgyai értékének erejéig, amelyek nem képezik a gazdálkodó szervezet felszámolásba bevonható vagyont vagy jogszabály rendelkezése folytán forgalomképtelenek és állami tulajdonban vannak.⁵⁷ A járadékjellegű követelések állam általi biztosításával a jogalkotó a magánszemélyek megélhetését biztosítja, ami a szociális jóléti állam koncepciót kívánja érvényre juttatni, ezzel csökkentve a negatív hatásait annak, hogy egy gazdasági társaság fizetéseképtelenné válik.

⁵⁷ FÉZER-KÁROLYI-PETKÓ-TÖRŐ: i.m. 316

7. A hitelezők igényérvényesítési lehetőségei

A hitelezői igények csak a társaság megszűnését követően érvényesíthetőek, ugyanis erre nincs lehetőség a még folyamatban lévő fizetéseképtelenségi procedúrák folyamán. Erre utal a Fővárosi Ítéltábla egyik döntése, mely kimondja, hogy a megszűnt társaság tagjainak felelősségére vonatkozó szabály a felszámolási eljárás keretében nem alkalmazható. A tényállás szerint a hitelező felszámolás iránti kérelme elkésett, mivel a céget már törölték a cégjegyzékből az ismeretlen székhelyű cég megszüntetésére irányuló eljárásban. A felszámolás iránti kérelmet elutasító határozat elleni fellebbezésben a hitelező a tagok felelősségére hivatkozással kéri a felszámolási eljárás lefolytatását. A bíróság megítélése szerint azonban az adós társaság elvesztette jogalanyiságát, így ellene felszámolási eljárás utóbb már nem indítható. Az adós gazdasági társaság tagjai nem vonhatóak be a felszámolási eljárásba, mivel a megszűnt társaság tagjainak felelősségét csak egy felszámolási eljárástól független, külön polgári perben lehet megállapítani és velük szemben igényt érvényesíteni.⁵⁸

A bíróság egy másik eseti döntésében is azt hangsúlyozza, hogy a megszűnt társaság korlátozottan felelős tagjainak korlátlan felelősségre vonatkozó szabályok között abban különbözik a konszernjogi felelősségtől, hogy csak a társaság megszűnése után alkalmazható.⁵⁹

A fizetéseképtelenségi eljárások során az összes hitelezőnek együtt kell igényt érvényesítenie. Amennyiben a felszámolási vagyon elégtelennek bizonyult, akkor a törvény szerinti sorrendben kell kielégíteni a hitelezőket. Az ilyen eljárások lezárta követően a tagokkal szemben már nem minden hitelezőnek kell igényt érvényesítenie. Abban az esetben, ha egy felszámolási eljárásban kialakított hitelezői sorrendben egy hátrébb sorolt hitelező pert indít a tagok ellen – a felelősségátvitelre hivatkozva –, akkor a hitelezői igényt itt már önállóan, a többi hitelező követelésétől függetlenül fogják elbírálni. Így az is előfordulhat, hogy a tagok ellen külön pert indító hitelező igénye hamarabb kielégítésre kerül, mint a fizetéseképtelenségi eljárásban igényt érvényesítő hitelezői csoport.

⁵⁸ BH 2004/194.

⁵⁹ EBH 2005/1228.

7.1. A megállapítási per lehetősége

A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján: „A hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését“.

Ebben a perben azért csak a felelősség megállapítására és nem a marasztalásra irányul, mert ebben a stádiumban még hiányzik a kárfelelősség megállapításának negyedik feltétele, a kár bekövetkezése. Ekkor még csak a társaság vagyonának csökkenése állapítható meg, de nem beszélhetünk még a hitelezőket ért tényleges kárról, hiszen az, hogy melyik hitelezőnek milyen mértékben maradt kielégítetlenül a követelése, az csak a felszámolási eljárás jogerős lezárásakor állapítható meg.⁶⁰ A fent hivatkozott Cstv.-beli jogszabályhely alapján a megállapítási per megindítására a hitelező és az adós nevében a felszámoló jogosult. Az adós helyett a törvény a felszámolót jogosítja fel a per megindítására, mert a felszámoló rendelkezik a perindításhoz szükséges iratokkal, információkkal és bizonyítékokkal, ezért célszerű a felszámoló perindításra jogosultsága, azonban a felszámoló nem a saját nevében indít pert, hanem az adós nevében pereskedik. A Cstv. 3. §-ában határozza meg, hogy mely személyeket kell hitelezőnek tekintenünk. A felszámolás kezdő időpontjától az minősül hitelezőnek, akinek az adós társasággal szemben „olyan jövőben lejáró, pénz- vagy pénzben kifejezett, létező vagyoni követelése van, amely szállítási, vállalkozási, szolgáltatási és egyéb szerződésből jogszerűen ered, és amely a hitelező által már teljesített termékértékesítéshez [...] kapcsolódik, és ezt a hitelezői követelést a vagyonfelügyelő nyilvántartásba vette“. Tehát a hitelező akkor jogosult a per megindítására, ha követelését bejelentette és a felszámoló azt nyilvántartásba is vette, valamint megfizette a nyilvántartásba való felvétel feltételét, a regisztrációs díjat. A fenti feltételek teljesülése esetén a függő követeléssel rendelkező hitelezők is jogosultak a perindításra. A vitatott követeléssel rendelkező hitelezőket a törvény és a bírói gyakorlat is hitelezőnek tekinti, tehát szintén a perindításra jogosultak körébe tartoznak. Amennyiben a bíróság megállapítja, hogy a vitatott követelés alaptalan, az ilyen

⁶⁰ WELLMANN György: *Vezetői felelősség*, in: Cégvezetés, 2008. 16. évf. 3. szám, 24

követeléssel rendelkező hitelező elveszti hitelezői minőségét; megszűnik az aktív perbeli legitimáció, ezért a „hitelező” vagy eláll a kereseti kérelmétől, vagy érdemben elutasítják azt.⁶¹

A megállapítás iránt indított perben a károsultnak, tehát a hitelezőnek kell bizonyítania a károkozói magatartás jogellenességét, a kár összegét, a károkozói magatartás és a kár bekövetkezte közötti okozati összefüggést. A kimentő felelősségi rendszert alkalmaz a törvény, amikor kimondja, hogy a vezető tisztségviselő akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel bekövetkező helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek csökkentése érdekében. A vezetői felelősséggel terhelt személyek egyetemlegesen felelnek a helytelen vállalatvezetésből eredő károkért, de lehetőség van kimentésre. Kimentheti magát az a vezető, aki bizonyítja, hogy nem róható fel neki a helytelen vállalatvezetés, mindent megtett a hitelezői veszteségek elkerülésére és csökkentésére, illetve az adós legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében. Nincs lehetőség kimentésre, ha az adós elmulasztotta az éves beszámoló letétbe helyezését és közzétételét.

A hitelezői érdekek védelmének 2009-ben bevezetett eszköze az adós általi **biztosítéknyújtás**. E jogintézmény célja, hogy a marasztaló bírósági döntés alapján a hitelezőnek már ekkor (a felszámolás során) fedezete keletkezzen követeléseinek biztosítására. A jogintézmény bevezetése a korábbi szabályozás hiányosságait hivatott pótolni, hiszen a megállapítási pertől a marasztalási per lezárultáig sokszor nem marad végrehajtható vagyon, ezért a biztosítéknyújtás erősíti a hitelező pozícióját, valószínűsíti az igényérvényesítése eredményességét. Az adós vagyoni biztosíték nyújtására kötelezését kizárólag a megállapítási per keretében lehet kérni a perindítás iránti kereseti kérelemben, vagy a megállapítási per folyamán is kérhető. A biztosíték megfizetéséért a cégtulajdonosok kezesként felelnek. A biztosíték összege nem haladhatja meg a kereseti kérelemben szereplő összeget, megállapítása azonban a bíróság mérlegelésétől függ. Véleményem szerint – törvényi szabályozás hiányában – a biztosíték szükségessége, és összegszerű meghatározása során a bíróságnak azt kell mérlegelnie, hogy a hitelezői követelések kielégítése valóban veszélyeztetve van-e; ennek során vizsgálandó a perben érvényesíteni kívánt követelés

⁶¹ JUHÁSZ László: *A vezetői felelősséggel kapcsolatos perek néhány kérdése* in: Gazdaság és Jog, XIX. évf. 5. szám, 2011. május, 6

összege, az adósi vagyon csökkenésének mértéke, a kielégítetlen hitelezői követelések mértéke is.

7.2. A marasztalási per lehetősége

7.2.1. Marasztalási per a felszámolás alatt

A Cstv. szerint amennyiben a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat alapján a hitelezők igényeinek kielégítéséhez nem elegendő az adós felszámolás körébe tartozó vagyona, bármely hitelező vagy az adós nevében a felszámoló keresettel kérheti a bíróságtól, hogy kötelezzék az adós volt vezetőjét a ki nem elégített követelések megfizetésére. A marasztalási pert hatáskörrel és illetékességgel az adott felszámolási ügyet tárgyaló bíróság előtt kell megindítani, a per során ugyanazokat a feltételeket kell vizsgálni, mint az előző pontban vizsgált megállapítás iránti perben. Ha a megállapítási perben megállapították a vezetői felelősséget, akkor a közbenső mérleg után indított perben már csak azt kell érdemben vizsgálni, hogy milyen összegben nem került sor a hitelezői igények kielégítésére.⁶² A hitelezők még a felszámolási eljárás lezárása előtt marasztalási pert indíthatnak, hogy a még ki nem elégített követeléseik megfizetésére kötelezzék a megállapítási perben marasztalt személyeket. Abban az esetben, ha nem indítottak megállapítási pert, akkor a marasztalási perben kell vizsgálnia a bíróságnak mindazt, amit a megállapítási perben kellene. Csak akkor hozható marasztaló határozat, ha a felperes minden feltételt bizonyít. Itt már nincs a hitelező kezében a biztosítéknyújtás kérvényezésének lehetősége.

A per megindítására a hitelező és az adós nevében a felszámoló jogosult. Ebben a perben bármely hitelező felléphet, az a hitelező is, aki a megállapítási perben nem volt felperes. Ha több hitelező indít megállapítási és marasztalási pert, akkor a Cstv. 33/A. § (6) bekezdése alapján benyújtott kereseti kérelem folytán a perek egyesítésére van lehetőség: „A felszámolási eljárás jogerős lezárását követő 60 napos jogvesztő határidőn belül - ki nem elégített követelése erejéig - bármely hitelező keresettel kérheti a bíróságtól, hogy a [...] jogerősen megállapított felelősség alapján kötelezze az adós volt vezetőjét követelésének kielégítésére. Amennyiben határidőben több hitelező terjeszt elő keresetet, a bíróság a pereket egyesíti, és a hitelezői követelések arányos kielégítéséről rendelkezik. Amennyiben a

⁶² JUHÁSZ: i.m. 8

felszámolási eljárás jogerős lezárásáig a 33/A. § (1) bekezdése szerinti perben még nincs jogerős döntés, a 60 napos jogvesztő határidő kezdő napja a jogerős bírósági döntés napját követő nap“. A hivatkozott törvényszöveg csak a hitelezők által indított perek egyesítésének lehetőségéről van szó, azonban életszerűtlen lenne, hogy a felszámoló soha nem szerepel felperesként egy hasonló perben. A törvény szerint a perek egyesítésére csak akkor kerülhet sor, ha a felszámolási eljárás során nem fejeződik be a marasztalási per. Ezzel kapcsolatban viszont felmerül a probléma, hogy mi a célja a marasztalási pernek valójában? Eredetileg azt célozza, hogy ne kelljen megvárni a felszámolási eljárás végét, és a biztosíték felhasználására már a felszámolási eljárás folyamán sor kerüljön. Azonban a Cstv. 33/A. § (5) bekezdésében foglalt rendelkezés kioltja a biztosítéknyújtás valódi célját: „A vagyoni biztosíték hitelezők közötti felosztásáról a felszámolási eljárás jogerős lezárása után, a marasztalásra irányuló per jogerős lezárásakor kell rendelkezni, a hitelezők pernyertessége esetén. A felosztás a hitelezők között a felszámolási eljárásban meg nem térült követeléseik arányában történik“. Ezen a ponton a szabályozás következetlennek bizonyul és nem tükrözi a jogalkotó mögöttes szándékát.

7.2.2. Marasztalási per a felszámolási eljárás lezárását követően

A megállapítási és marasztalási per két különböző törvényhelyen való szabályozásának részben célszerűségi, részben jogpolitikai indíttatású okai vannak. Először a tényállás feltárására kerül sor, ezért ebben a perben kell lefolytatni a jogalap és összezszerűség alátámasztására szolgáló bizonyítási eljárást. A marasztalási per megindítására, a vezetői felelősség megállapítására kizárólag a felszámolási vagyonból ki nem elégített hitelezői követelések tekintetében állapítható meg, amelyek egyébként teljesíthetőek lettek volna. A 2009-es Cstv. módosítás is azt támasztja alá, hogy a korábbi koncepció helytelen volt. Tehát a marasztalási perre a felszámolási eljárás lezárását követően kerülhet sor, amikor már megállapítást nyert a vezető tisztségviselő felelőssége. Ebben a perben az egyes hitelezőket megillető összeg konkrét meghatározására kerül sor.

A marasztalási per megindítását már csak a hitelező kezdeményezheti, a felszámoló erre már nem jogosult. A pert az a hitelező is megindíthatja, aki nem vett részt a megállapítási perben, tehát itt bármely hitelező minden ki nem elégített követelésre igényt tarthat. Azonban csak azok a hitelezők érvényesíthetnek igényt ebben a perben, akik kielégítéshez jutottak volna, ha a vezetők a hitelezők érdekeit szem előtt tartva jártak volna el. A törvény „a hitelezői

követelések arányos kielégítéséről rendelkezik”.⁶³ Ha a vezető vagyona nem lesz elegendő a hitelezői követelések kielégítésére, akkor a végrehajtás szabályai az irányadóak.

A törvény viszonylag szigorú perindítási határidőt állapít meg: „a felszámolási eljárás jogerős lezárását követő 60 napos jogvesztő határidőn belül“ van lehetőség a keresetindításra. A határidő jogvesztő, így annak elmulasztása esetén a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának van helye és igazolási kérelem előterjesztésére egyáltalán nincs lehetőség.

Problémát jelent, hogy a többszöri illetékfizetési kötelezettség megnehezíti a hitelezői igényérvényesítést, így nem feltétlenül indítanak pert – még akkor sem, ha jogos kielégítetlen követelések állnak fenn – mivel az illetéket a per kimenetelétől függetlenül előre meg kell fizetni.

Jelenleg elég szövevényesek az igényérvényesítésre vonatkozó szabályok, ami ellentmondásokat szül és megnehezíti a jogalkalmazást.

⁶³ Cstv. 33/A. § (6) bekezdés

8. Összegzés

Az utóbbi évek gazdasági recessziójának nagy ellentmondása, hogy miközben évente egyre több cég tűnik el a piacról, a működő vállalkozások száma rekordszintre emelkedett. Ennek

1. ábra: Fizetéseképtelenség és cégalapítás

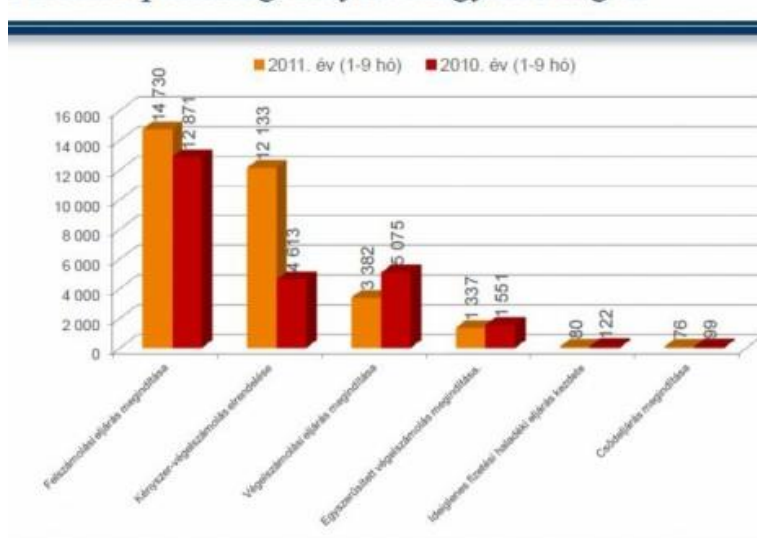
Forrás:

http://www.piacessprofit.hu/kkv_cegblog/csodhullam_europaban_magyarorszag_az_elen/ (letöltve: 2012. 10.15.)

kívánnak ma is gátat szabni. Ezért került sor ennek a dolgozatnak a megírására is, hogy a szabályozás részletekbe menő vizsgálata során választ kapjunk arra a kérdésre, mi az oka annak, hogy a szabályok még mindig nem érik el a kívánt eredményt.

A Központi Statisztikai Hivatal által végzett felmérések alapján, napjainkban

Fizetéseképtelenségi helyzet Magyarországon

2. ábra: Fizetéseképtelenségi helyzet Magyarországon

Forrás:

http://www.fataj.hu/2012/04/204/201204204_FizeteskeptelensegTovabbNo.php (letöltve: 2012. 10. 15.)

oka, hogy jelenleg olcsón és viszonylag gyorsan lehet céget alapítani. A vizsgálódás során arra a következtetésre jutottunk, hogy a kezdeti szabályokhoz képest a Cstv. és a Gt. szabályainak jelentős liberalizálására került sor napjainkra. A közelmúltban végrehajtott sorozatos törvénymódosítások éppen ennek a folyamatnak kívántak és

nagyságrendekkel több fizetéseképtelenségi eljárás folyik, mint a gazdasági világválságot megelőzően. 2012 első félévében 2011 hasonló időszakához képest a magyarországi cégek fizetéseképtelenségi mutatója jelentősen megugrott, országos

átlagban negyven százalékkal megnőtt.⁶⁴ Egyes ágazatok helyzete azonban még inkább ellehetetlenült. Jelentős visszaesést továbbra is főként a belső piacra termelő ágazatok szenvedtek el, az építőipar, a kis- és nagykereskedelem, és a turizmus, amely a MALÉV „csődjével” is magyarázható. Az összes hazai fizetéseképtelenségi eljárás 23 százalékát a kereskedelmi vállalkozások, közel 17 százalékát pedig az építőipari cégek ellen indították az év első hat hónapjában.⁶⁵

A vizsgálódás során az volt a kiindulópont, hogy a fizetéseképtelenség és az ahhoz szorosan kapcsolódó felelősség tanulmányozása legalább annyira közgazdasági, mint jogi kérdés, éppen ezért nélkülözhetetlen szerepe van annak, hogy a nemzeti gazdaságpolitika mire helyezi a hangsúlyt, milyen prioritásokat kell megjelölnie a megfelelő jogszabályi keretek kialakításához. A dolgozat második fejezetében a csődjog fejlődéstörténetének szereplőközpontú bemutatását is ez indokolta.

Véleményünk szerint a bevezetőben ismertetett hármas célt a jogalkotó jelenleg a következő sorrendben képzei el. Első helyre a reorganizáció került. Nyugat-Európában a szociális piacgazdaság (a jóléti állam) viszonyai között elengedhetetlenül fontos, hogy bizonyos vállalatok fennmaradjanak, tehát a reorganizáció első helyre rangsorolása nem is meglepő. A második helyre került a felszámolás, a hitelezővédelem pedig eltűnt a prioritások sorából. Tehát a három érdek sorrendjét ismét átalakította a gazdasági életviszonyok változása. Egyet kell értenünk Török Gáborral, amikor egy 2011-ben íródott tanulmányában rámutat arra, hogy a hitelezői érdekek védelme kizárólag, mint gazdaságpolitikai prioritás szűnt meg, jogpolitikai szempontból most is jelen van, hiszen a jognak természeténél fogva védenie kell a hitelezői érdekeket, „a jog természeténél fogva azt soha nem tagadhatja meg”.⁶⁶ Erről árulkodik a hatályos Gt. is, mikor kimondja, hogy amennyiben fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet következett be, akkor a társaság vezető tisztségviselői ügyvezetői feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Azonban a gyakorlat egyáltalán

⁶⁴ (forrás: http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/csodhullam_europaban_magyarorszag_az_elen/, letöltve: 2012. 10.15.)

⁶⁵ (forrás: <http://www.vg.hu/gazdasag/makrogazdasag/fizeteskeptelenseg-szakadek-szelen-vannak-egy-es-agazatok-381387>, letöltve: 2012. 10. 29.)

⁶⁶ TÖRÖK Gábor: *Csődjog – egy lehetséges új megközelítés*, in: *Gazdaság és Jog*, XIX. évf. 5. szám, 2011. május,

nem fest ilyen pozitív képet. A törvény minden hitelezői érdek figyelembevételét írja elő, amely azért sem lehetséges, mert a hitelezők érdekei különbözőek, minden egyes hitelező a saját érdekét tartja szem előtt; ez érthető is. A törvény ezen szakasza „jogirodalmi szépségnek tekinthető, mindenfajta gyakorlati haszon nélkül”.⁶⁷

A csődjogban igazából nincs is benne a jogi gondolkodás, hanem „jogszabályi mezbe öltöztetett kártelepítés” folyik. Kimondva vagy kimondatlanul a történelem során a világot sok diktatúra irányította, és napjainkra elérkeztünk ahhoz a korszakhoz, amikor a „pénz diktatúrájában” élünk, mert a pénz az, ami irányítja a gazdaságpolitika és az azt sokszor kiszolgáló jogalkotás szempontjait, mely mentén tevékenységüket kifejtik. Nézete bár szélsőségesnek tűnhet, de mégis logikus. Érvelésének kiindulópontja, hogy mind az angolszász, mind a kontinentális jog elméleti alapjait a római jogban találjuk meg. Ulpianus szerint „az igazságosság az arra való állandó és örökös törekvés, hogy mindenkinek megadjuk az őt megillető jogot”. Ulpianus szavait olvasva világossá válhat számunkra, hogy a csődjog nem véletlenül hiányzik a római jog szabályanyagából, „valaki nem tartotta jognak”, hiszen az adós a nemfizetés tényével még a XII. táblás törvényben rögzített szabályt is megszegett, iniuriát követett el, amivel a jogon kívül helyezte magát.

Az állam sokáig csak azt tartotta szem előtt, hogy a fizetéseképtelenné vált gazdálkodó szervezeteket a lehető leggyorsabban és minimális veszteséggel ki lehessen vezetni a gazdaságból. Sérül az összgazdasági érdek, amikor olyan cégek felszámolására kerül sor, amelyek szolvenciájuk, jövőbeli lehetőségük alapján jól működtethetőek lennének, megfelelő irányítás és a likviditási problémáik ideiglenes megoldása mellett. Mivel egyéni gazdasági érdekek motiválják a gazdaság szereplőit, így ritkán képesek kompromisszumokra. Igaz ez a csőd- és felszámolási eljárásokra is. Ezért jellemző a fizetéseképtelenségi eljárásokra, hogy a legtöbb esetben megszüntetéssel zárulnak, amely korántsem jelent megoldást a hitelezők követeléseinek rendezésére. A szabályozás alapvető eszköze a jog. A fizetéseképtelenség kezelésének eszközeit azonban nehéz megváltoztatni, hiszen a jogállami gondolkodás az alapjuk, ezért az egyetlen megoldás az eljárásjogi fékek és egyensúlyok rendszerének beépítése. Ha ezeket az eszközöket megfelelően alkalmazzák, akkor nagyobb az esély a gazdasági stabilitás elérésére és ezáltal csökken a fizetéseképtelenségi eljárások aránya és így a fizetéseképtelenség miatt megszűnő gazdasági társaságok száma.

⁶⁷ TÖRÖK: i.m. 12

Sok tekintetben az nyilvánul meg a szabályozásban, hogy a cél az, hogy a lehető leghamarabb megszűnjön a fizetéseképtelen társaság, hiszen a felszámolási eljárásokat a felszámolás kezdő időpontjától számított két év elteltével kötelezően be kell fejezni.⁶⁸ Ez egy formális probléma, amely csupán a statisztikát javítja, de valójában nem kezeli a fizetéseképtelen helyzetből eredő hitelezői veszteségeket.

A hitelezők individuális igényérvényesítés során tudnak igényt érvényesíteni; ezzel koncepcionális problémáink vannak. Az eljárás tartama alatt a hitelező sorban áll, meg kell várnia, hogy lezáruljon a felszámolási eljárás, amely idő alatt a helytállásra köteles – jellemzően magánszemélyek – vagyoni helyzete jelentősen megváltozhat. A felszámolási eljárásban a törvény fontosnak tartja, hogy hitelezői sorrendet, hitelezői csoportokat kreáljon, ami az individuális igényérvényesítésnél már nem érvényesül. Felmerül a kérdés, hogy a hitelezői igények priorizálásának mi értelme van, ha ez csak az állam által lefolytatott eljárás során érvényesül, de az individuális igényérvényesítésnél nem? Az eljárások gyors lezárásának követelménye csupán „statisztikajavító” hatással bír.

Álláspontunk szerint a felszámolási eljárásnak nem célszerű két éven belül lezárulnia, a jogalkotónak „vissza kellene lépnie egyet” a korábbi szabályok irányába. A felszámolási eljárás során – hogy valódi funkcióit betöltse –, a felszámolónak kell feltérképeznie a helyzetet, és ha senki nincs, aki teljesíteni tudna, akkor a felszámolónak el kellene kezdenie a kielégítést. Azt javasoljuk, hogy az individuális igényérvényesítés esetén, ha volt megállapítási per, akkor a felszámolónak kötelessége legyen kérni a marasztalást már a felszámolási eljárás során.

Értékelésünk szerint a felelősségi szabályok megfelelőek. Meglehetősen szigorú felelősségi rendszer érvényesülnek a vezető tisztségviselőkkel és a tagokkal szemben. A törvény ugyan nem egzakt, de ezen a jogterületen nem is lehetséges. A probléma az igényérvényesítés módja, ami a jelenlegi formájában nem hatékony.

A csődjog olyan jogterület, melyet valójában sokkal összetettebb érdekek motiválnak, mint a jogi gondolkodás megnyilvánulása, az állam védelmi funkciója. A csődjog szoros kapcsolatban áll a mindenkori gazdasági viszonyokkal. Ennek megfelelően a

⁶⁸ Cstv. 52. § (2) bek.

gazdaságpolitikai kormányzat viszonylag gyorsan reagál a gazdasági változásokra, és a szabályozást igyekszik a gazdasági élet történéseihez igazítani.

Az elkövetkezendő években jelentős gazdaságpolitikai fordulatok várhatóak, amellyel szükségképpen együtt jár a csődjog szabályanyagának reformja a gazdasági folyamatok nyomon követése érdekében. Elengedhetetlen tehát, hogy bizonyos gazdasági társaságok ilyen viszonyok között is működjenek, ezért a reorganizáció az, amit elsődleges prioritásként kell kezelni. Mi ebben a korszakban élünk jelenleg, és lényegében minden európai állam törvényhozásában a reorganizáció elősegítése a cél.

Végeredményében nem fest túl pozitív képet a csődjog helyzete, és valószínűleg egy hatodik vagy egy hetedik novella sem tudná megfelelően orvosolni a helyzetet, tehát a csődjog ismét megérett egy átfogó kodifikációra, túlnyomórészt a gazdasági válság okozta negatív hatások miatt.

9. FELHASZNÁLT IRODALOM

SZAKIRODALOM

CSÖKE Andrea (szerk.): *A Csődtörvény magyarázata*, Complex Kiadó, Budapest, 2009.

FÉZER-KÁROLYI-PETKÓ-TÖRŐ: *A kereskedelmi jog alanyai*, Kapitális Kft., Debrecen, 2012.

FÉZER Tamás (szerk.): *A kártérítési jog magyarázata*, Complex Kiadó, Budapest, 2010.

KISFALUDI András – SZABÓ Marianna: *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve*, Complex Kiadó, Budapest, 2008.

KISFALUDI András: *Társasági jog*, Complex Kiadó, Budapest, 2007.

MISKOLCZI Bodnár Péter: *A csődjog fejlődésének csomópontjai*, in: Miskolczi Bodnár Péter: *A civilisztika fejlődéstörténete*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2006.

TÖRÖK Tamás: *Felelősség a társasági jogban*, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2007.

VERESS József: *Közgazdasági megfontolások a csőd és a felszámolás törvényi szabályozásának modernizációjához*, BME GTK., Budapest, 2001.

ZUMBOK Ferenc (szerk.): *A gazdasági társaságokról szóló törvény magyarázata*, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008.

FOLYÓIRATOK

Douglas G. BAIRD – Robert K. RASMUSSEN: *The End of Bankruptcy* in: *Stanford Law Review*, 2002. 55. évf.

CSEH Tamás: *A magyar wrongful trading és annak elméleti alapjai* in: *THEMIS*, 2006.

CSEH Tamás: *A vezető tisztségviselő döntési felelőssége és az üzleti kockázat* in: Gazdaság és Jog, XX. évf. 9. szám

FÉZER Tamás: *Monista vállalatirányítás a társasági jogban* in: Acta Conventus de Iure Civili, Szeged, 2007.

JUHÁSZ László: *A vezetői felelősséggel kapcsolatos perek néhány kérdése* in: Gazdaság és Jog, XIX. évf. 5. szám 2011. május

KISS Gábor: *A felszámoló kártérítési felelőssége* in: Gazdaság és Jog, 2009. október, 10. szám

Robert W. HAMILTON – Richard D. FREER: *The Law of Corporations* /in a nutsell/6th Edition, West a Thomson Reuters business, 2011.

TÖRÖK Gábor: *Csődjog – egy lehetséges új megközelítés*, in: Gazdaság és Jog, XIX. évf. 5. szám

WELLMANN György: *Vezetői felelősség* in: Cégvezetés, 2008. 16. évf. 3. szám

WELLMANN György: *A vezető tisztségviselők felelőssége a céggel szemben* in: Cégvezetés, 2008. XVI. évf. 2. szám

ELEKTRONIKUS MÉDIA

DÉNES Rajmond: *Eredményesen a felszámolási eljárásban*, (forrás: <http://www.jogiforum.hu/hirek/23854>, letöltve: 2012. 10. 25.)

KISS Tibor: *Felelősség-áttörés a bírói gyakorlatban* (forrás: http://www.debrecebijogimuhely.hu/archivum/1_2010/felelosseg_attores_a_biroi_gyakorlatban/, letöltve: 2012. 09.27.)

<http://cegvezetes.hu/2005/12/a-fizeteskeptelenseg-megallapitasa-es-kovetkezhemenyei/>
(letöltve: 2012. 10. 23.)

<http://www.vg.hu/gazdasag/makrogazdasag/fizeteskeptelenseg-szakadek-szelen-vannak-egy-es-agazatok-381387> letöltve: 2012. 10. 29.)

<http://www.jogiforum.hu/hirek/27411> (letöltve: 2012. 10. 10.)

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.insolvency.gov.uk/pdfs/guidanceleaflets/guidetobankruptcy.pdf> (letöltve: 2012. 11. 02.)

<http://www.thebalmingilead.org/forms/Economic%20Empowerment/Bankruptcy.pdf>
(letöltve: 2012. 11.05.)

<http://www.uscourts.gov/uscourts/FederalCourts/BankruptcyResources/bankbasics.pdf>
(letöltve: 2012. 10. 25.)

http://www.piacessprofit.hu/kkv_cegblog/csodhullam_europaban_magyarorszag_az_elen/
(letöltve: 2012. 10.15.)

<http://cegvezetes.hu/2003/07/felelossegatvitel-a-tarsasagi-jogban/> (letöltve: 2012.10.27.)

JOGSZABÁLYOK

2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról (Gt.)

2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról (Ctv.)

1991. évi XL. törvény a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról (Cstv.)

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)

1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.)

BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

Fővárosi Ítéltábla 13. Gf. 40003/2003.

Kúria Gfv. X. 30.342/2011.

Kúria Gfv. X. 30.302/2011.

Legf. Bír. Gfv. IX. 30.368/2009.

Legf. Bír. Gfv. X. 30.253/2010.

2/1999 PJE határozat

EBH 2005/1228.

BH 2004/10/408.

BH 1996/337.

BH 2005/27.

BH 1996/337.

BH 483/1995.

BH 25/2000.

BH 2002/103.

BH 2004/194.

BH 2004/372.